

SPORTEREDMÉNYEK HATÁSA A NÉZŐK NEMZET- ÉS ÖNÉRTÉKELÉSÉRE

Tartalomjegyzék

1. Előszó	4
2. Elméleti bevezetés	5
2.1 A magyar autosztereotípiá	5
2.2 Sporteredmények hatása a nemzeti identitásra	6
2.3 A társadalmi identitás elmélete és az önértékelési hipotézis	8
2.4 A csoportközi társas összehasonlítás hatása az önértékelésre	11
2.5 Identitás menedzsment stratégiák: BIRG és CORF	14
2.6 Az énhatékonyság fogalma és sporttal kapcsolatos kutatások	16
3. Pilot vizsgálat	17
3.1 Hipotézisek	18
3.2 Módszer	18
3.1.1 Kísérleti személyek	18
3.1.2 Mérészközök	18
3.2 Eljárás	19
3.3 Eredmények	19
3.4 Következtetések	21
4. Hipotézisek	22
5. Módszer	23
5.1 Kísérleti személyek	23
5.2 Mérészközök	23
5.2.1 A mérészközök rövid ismertetése	23
5.2.2 A mérészközök megbízhatósága és a nemi különbségek	25
5.3 Eljárás	25
6. Eredmények	26
6.1 Nemzetek megítélése és a kollektív önértékelés	27
6.2 Magyarságkép változása	28
6.3 Az azonosulás változása	30
6.4 Az énkép változása	31
7. Megvitatás	32
8. Következtetések	35
Felhasznált irodalom	37
Mellékletek	43

Ábrajegyzék

1. ábra. Dóczi 2011 - Mennyire büszke a magyar sportolók eredményeire?	7
2. ábra. Dóczi 2011 - Mennyire csalódott a gyenge sportolói szereplés miatt?	7
3. ábra. A hat nemzet megítélésének átlaga a negatívan előhangolt csoportban, a kontrollcsoportban és a pozitívan előhangolt csoportban (pilot vizsgálat)	20
4. ábra. A magyar nemzet megítélése a három csoportban (pilot vizsgálat)	20
5. ábra. Az énhatékonyság szintje a három csoportban (pilot vizsgálat)	21
6. ábra. A hat nemzet megítélésének átlaga a negatívan előhangolt csoportban, a kontrollcsoportban és a pozitívan előhangolt csoportban	27
7. ábra. . A magyar nemzet megítélése a három különbözően előhangolt csoportban az alacsony és magas személyes kollektív önértékelésűek körében	29
8. ábra. A magyar nemzettől való elhatárolódás mértéke a három különbözően előhangolt csoportban az alacsony és magas személyes kollektív önértékelésűek körében	31

Táblázatjegyzék

1. táblázat. A pilot vizsgálatban alkalmazott mérőeszközök megbízhatóságát becsülő Cronbach-alfa mutatók, illetve a normalitásvizsgálatok és a csoportok összehasonlítása céljából elvégzett statisztikai próbák valószínűségi szintjei	53
2. táblázat. A kutatásban alkalmazott mérőeszközök leíró statisztikái, a megbízhatóságukat becsülő Cronbach-alfa mutatók, illetve a nemeket összehasonlítása céljából statisztikai próbák valószínűségi szintjei	53
3. táblázat. A függő változók leíró átlagai és az előfeltételvizsgálatok szignifikanciaszintje a három csoportban, valamint a csoportokat összehasonlító statisztikai próbák eredményei	54
4. táblázat. A kollektív önértékelés együtjárása a magyar és a külső nemzetek értékelésével a három csoportban	54

1. ELŐSZÓ

A sportbeli sikerek fontos forrásai a nemzeti egység érzésének, pozitív hatással vannak a nemzet identitására (Evans és Kelley, 2002; Smith és Kim, 2006 Lechner, 2007a, 2007b;) és a nemzet presztízsét is növelhetik (Allison és Monnington, 2002). Ezeket a hatásokat a magyar sportolók sikerei után is tapasztalhatjuk az országban, gondoljuk akár a médiában megjelenő, a magyarok büszkeségét hangsúlyozó újságcikkekre, akár az utca emberének hétköznapi beszélgetések során elhangzó, vagy közösségi oldalakon megjelenő szavaira, melyek a magyarsággal való fokozottabb azonosulást tükrözik.

A Magyar Gallup Intézet 2002-es reprezentatív mintán végzett felmérése szerint a megkérdezettek 78%-a nevezte Magyarországot a „nagy sportteljesítmények országának”. Mindezt összevetve azzal, hogy a rendszerváltás után a magyarok nemzeti képe jelentősen változott negatív irányban (Hunyady, 1996), a sportbeli teljesítményeknek a nemzet magyarságképre gyakorolt hatását releváns kutatási területnek tartom. Bár a korábbi sportnézéssel kapcsolatos kutatások elsősorban az adott sportág elhivatott szurkolóinak bevonásával történtek, úgy gondolom, hogy az átlagos magyar nézőt is érdemes vizsgálni. Ezt alátámaszthatja, hogy korábban is előfordult olyan kutatás (Hirt, Zillmann, Ericson, Kennedy, 1992; Wann, Hamlet, Wilson, Hodges, 1995) ahol adott nemzet egyetemi diákjainak, és nem a sportág szurkolóinak játszották le a nemzeti válogatott meccsét, és szignifikáns eredményeket kaptak.

Kutatásom során arra voltam kíváncsi, hogy a magyar sportolók győzelmei és vereségei, melyeket más nemzetek sportolóival szemben érnek el, milyen hatással vannak az átlagos magyar néző magyarságképre, az ellenfélről alkotott képére, arra, hogy mennyire azonosul a magyar nemzettel, illetve saját énképére. Annak vizsgálatához, hogy a győzelmek és vereségek hatására hogyan változik meg a nézőknek a magyarságról és az ellenfél nemzetről alkotott képe, Tajfel társadalmi identitás elméletét (Tajfel és Turner, 1979), az ebből kibontakozó önértékelési hipotézist (Abrams és Hogg, 1988) és az ezzel kapcsolatos kutatásokat vettem alapul. Az sporteredmények azonosulást növelő vagy csökkentő hatását a BIRG (Cialdini, Borden, Thorne, Walker, Freeman, Sloan, 1976) és a CORF (Snyder, Lassegard, Ford, 1986) elméletek tükrében vizsgáltam.

A néző énképének változását egyrészt az önértékelésben, másrészt az énhatékonyságban feltételeztem. Az önértékelés vizsgálatokor Brewer és Weber (1994) személyközi és csoportközi összehasonlításoknak az önértékelésre gyakorolt hatásával foglalkozó kutatását, illetve az ezt megalapozó szociálpszichológiai elméleteket, a társas összehasonlítás elméletét

(Festinger, 1954), az önértékelés fenntartási modellt (Tesser, 1988), a lefelé irányuló összehasonlítás elméletét (Wills, 1981) és az önkategorizációs elméletet (Turner, Hogg, Oakes, Reicher, Wetherell, 1987) vettem alapul. Az énhatékonyság (Bandura, 1977) változását korábbi, az énhatékonyság növelésével és a sportnézők reakcióival foglalkozó kutatások alapján feltételeztem.

2. ELMÉLETI BEVEZETÉS

2.1 A magyar autosztereotípiá

A magyar autosztereotípiá alapvizsgálatát Hunyady György és munkatársai végezték el 1973. augusztus-szeptemberében egy 564 fős országos reprezentatív mintán. Arról kérdezték a résztvevőket, hogy véleményük szerint milyen jó vagy rossz tulajdonságok jellemzik a magyarokat. Az eredmények erősen pozitív magyarságképről tanúskodtak, negatív tulajdonságot a minta több mint fele nem akart, vagy nem tudott mondani, míg a pozitív tulajdonságok esetében ez mindössze a minta negyedére volt igaz. A vizsgálati személyeknek szemantikus differenciál skálán is jellemezniük kellett a magyarokat, ami ugyanezt az eredményt hozta. Az ötfokú skálán a megítélések átlaga egyik tulajdonságnál sem volt 2,5 alatti, azaz egyik jellemző mentén sem értékelték a résztvevők a magyarokat kifejezetten negatívan. Pozitívként elsősorban a nemzeti karakter érzelmi vonásait (barátságosság, hazafiasság) emelték ki, és a közösségi tulajdonságok (áldozatkészség, összetartás) értékei voltak a legalacsonyabbak.

Az első olyan vizsgálat, ami a magyarok saját magukról alkotott sztereotípiáit a más nemzetekről való képükkel vetette össze, 1981-ben zajlott le (Hunyady, 1996). A vizsgálatban 520, 14-18 év közötti tanuló vett részt, akiknek a magyarok mellett az angolokat, a franciákat, az amerikaiakat, a kínaiakat, a románokat, az oroszokat és a németeket kellett jellemezniük. A válaszadóknak ismét szemantikus differenciál skálán kellett a nemzeteket megítélniük. Összesen tíz tulajdonságpárt kaptak, amiket egyrészt a korábbi kutatások tapasztalatai alapján választottak ki, másrészt azt vették figyelembe, hogy a személyiség minél több vonását mérjék. A magyarságkép ekkor is alapvetően kedvezőnek volt mondható, bár nem a magyar volt legpozitívabban értékelt nemzet, de csak minimálisan kapott alacsonyabb értékelést, mint az angolok és a franciák.

1991-ben, a rendszerváltás után megismételték ugyanezt a kutatást egy 512 főből álló 17-18 év közötti mintán. Az eredmények alapján a politikai változások hatása egyértelműen megmutatkozott, a nemzet megítélése jelentősen romlott a tíz év alatt. A hétfokú skálán 1981-

ben elért 5,5-ös átlag 1991-re 4,7-re esett vissza. Az autosztereotípiá romlása a többi nemzet értékeléséhez képest is kimutatható volt, a magyarokénál az angolok, a franciák, az amerikaiak és a németek átlaga is magasabb lett.

Szintén erről a nem egyértelműen kedvező magyarságképről tanúskodik a Csepeli György, Örkény Antal és Székely Mária nevével fémjelzett, 1997 és 1999 között lezajlott *Kárpát Projekt* (Csepeli et al., 2000) nevű kutatássorozat. Ennek keretében Erdélyben, Dél-Szlovákiában és Magyarországon reprezentatív mintát kértek arra, hogy értékeljék a saját nemzetüket és a két másik csoportot az alábbi tulajdonságok mentén: intelligens, versenyszellemű, tehetetlen, lusta, erőszakos, önző, segítőkész és toleráns. A vizsgálati személyek közül a Magyarországon élők saját csoportjukat a morális-közösségi vonások (segítőkészség, tolerancia) mentén a külső csoportoknál alacsonyabbra értékelték, illetve a Magyarországon élők átlaga volt a legalacsonyabb majdnem minden tulajdonság esetén a saját csoport pontozásakor. Negatív önreprezentáció a magyarországi magyarok 18%-ánál fordult elő, jóval többször, mint a másik két csoportban. Az eredményeket azonban erősen befolyásolta a nem Magyarországon élő magyarok kisebbségi pozíciója, ami a szerzők szerint eredményezhetett kedvezőbb sztereotipikus önreprezentációt.

Szintén ambivalens magyarságképet tükröz a Magyar Gallup Intézet *Országkép 2000* nevű vizsgálata, melynek során az ország százhusz pontján véletlenszerűen kiválasztott 1206 felnőttet kérdeztek meg arról, hogy milyennek tartja a magyar embert. A felmérés szerint a lakosság nagyrésze (80-90%) értelmesnek, alkotószelleműnek, szorgalmasnak és kitartónak tartja a magyarokat. Kevesebben, de még mindig több mint a válaszadók fele gondolja, hogy az átlagos magyar ember bátor, gerinces, becsületes és megbízható. Viszonylag sokan (70-80%) jelöltek meg olyan negatív tulajdonságokat, mint a becsvágyó, az anyagiás, a törtető és a kapzsi. A két legnagyobb gyengeség pedig az összetartás és a mértékletesség alacsony átlagértékében tükröződött. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy a korábban egyértelműen kedvező autosztereotípiá a rendszerváltás után enyhén pozitívvá vált (Kiss, 2003).

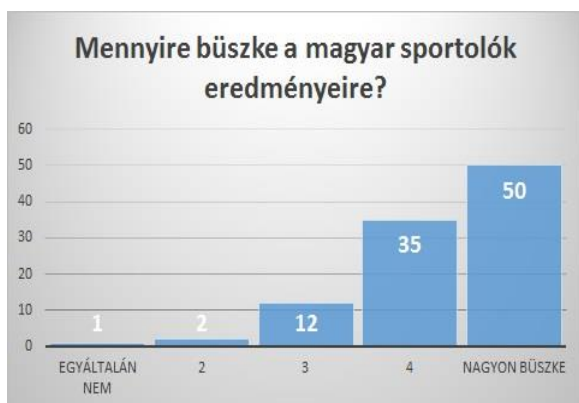
2.2 Sporteredmények hatása a nemzeti identitásra

A sporteredményeknek a nemzeti büszkeségre (Evans és Kelley, 2002), illetve a nemzeti identitásra (Archetti, 1995, Lechner, 2007a, 2007b, Fulton és Bairner, 2007) és a nemzet önképére (Tzanelli, 2004, Bradley, 2003) gyakorolt hatását sokan vizsgálták. A magyar kutatók közül Dóczi Tamást érdemes kiemelni, aki többek között arra keresett választ kutatásaiban, hogy mennyire büszkék a magyarok a sportolóikra, hogyan fogadják a kudarokat és mennyire tartják fontosnak az Olimpián, illetve az Európa és világbajnokságokon elért sikereket (Dóczi,

2011). Dóczi kutatásai elsősorban a sporteredményeknek a nemzeti identitásra, és nem az autosztereotípiára gyakorolt hatását vizsgálták, ez utóbbival kapcsolatban magyar vonatkozású kutatást nem találtam. Viszont, mivel az autosztereotípia és a nemzeti identitás egymással szoros kapcsolatban álló fogalmak, és az erős nemzeti identitás többnyire pozitív autosztereotípiákkal jár együtt (Nigbur és Cinnirella, 2008; Matera, Giannini, Blanco, Smith 2005), elengedhetetlennek tartom Dóczi ide vonatkozó kutatási eredményeinek rövid ismertetését, melyek igazolhatják saját kutatásom problémafelvetését.

Dóczi kiemeli a kollektív emlékezetet, mint a nemzeti identitás fontos forrását, ami egyre több, a magyar nemzet számára maradandó, sikeres sportesemény emlékét őrzi. Ezek közé sorolja például a az 1963-as, Wembley-ben lejátszott labdarúgó meccset, ahol a magyar válogatott 6:3 arányban győzött az angolokkal szemben, vagy az 1956-os melbourne-i Olimpián a magyar vízilabda válogatott győzelmét a szovjetekkel ellen. Ugyanúgy hatással lehetnek a nemzeti identitásra, és torkollhatnak akár kollektív szégyenbe a vereségek, melyek közül legismertebbként az 1954-es labdarúgó világbajnokság döntőjében, a németekkel szemben elszenvedett vereséget emeli ki.

Dóczi és munkatársai kérdőíves vizsgálatot végeztek 2007 decemberében egy országos reprezentatív mintán. A kitöltők fele jelölte, hogy „nagyon büszke” és további 31%, hogy „büszke” a magyar sportolók eredményeire (1. ábra). Érdekes, hogy jóval kevesebben csalódottak a kudarcok miatt, 41% semleges választ adott, 12% jelölte, hogy „nem csalódott” és 8%, hogy „egyáltalán nem csalódott” a sportolói szereplés miatt (2. ábra). A kitöltőknek több mint a fele jelölte, hogy szereti a sport közvetítéseket és fontosak számára a jelentős sporteseményeken elért sikerek.

1. ábra. Dóczi 2011 - Mennyire büszke a magyar sportolók eredményeire?

2. ábra. Dóczi 2011 - Mennyire csalódott a gyenge sportolói szereplés miatt?

2.3 A társadalmi identitás elmélete és az önértékelési hipotézis

A társadalmi identitás elméletének háttérét, a társas összehasonlítás elméletét Festinger amerikai szociálpszichológus dolgozta ki 1954-ben. Központi gondolata, hogy az embereknek alapvető szükségletük, hogy saját véleményeikről, képességeikről és érzelmeikről valamilyen értékeléssel rendelkezzenek, és objektív mércék hiányában társaikhoz viszonyítják magukat. Ezt nevezte társas összehasonlításnak. Azt feltételezte, hogy leginkább a hasonló emberek alkalmasak arra, hogy az összehasonlítás alapját szolgálják, mert a nagyon különböző társakhoz való viszonyítás nem jelent információforrást az ember saját véleménye és képességei szempontjából. Ezt kiegészítette azzal, hogy képességek összehasonlításakor a valamivel magasabb szinten álló társakkal történő összehasonlítás az előnyös, ami szolgálhatja az egyén fejlődését.

Festinger társas összehasonlítás elméletén alapul a Tajfel és Turner nevéhez köthető társadalmi identitás elmélet (1978). Eszerint a vélemények és képességek összehasonlításán túl a csoporttagság is fontos információforrás az egyén számára, hiszen egyfajta szociális orientációt és meghatározást nyújt. Tajfel és Turner (1979) tanulmánya szerint a társas magatartás egy olyan kontinuum mentén változik, ami a személyközi és a csoportközi viselkedés két pólusa között húzódik. Az előbbiben a személyek egyéni jellemzői, az utóbbiban a csoport hovatartozásuk lenne kizárólag meghatározó, de a való életben általában a kettő valamilyen keveréke jellemző. Az egyének önmeghatározása egy társas kontextusban a társas kategorizációtól függ. Ahol a releváns kategorizáció az egyéneket szociális csoportokra bontja, a viselkedés a csoportközi viszonyok megkülönböztető jelentőségét fogja hordozni. (Oakes, Haslam, Turner, 1994).

A szelf és a társas kategorizáció közötti összekötő kapocs a társadalmi identitás, amit Tajfel a következőképpen határozott meg: „az egyén énképének az a része, ami az ő társadalmi csoportban (vagy csoportokban) való tagságának ismeretéből származik, valamint az e tagsághoz fűződő érdekből és ennek emocionális jelentőségéből” (Tajfel, 1978, 63). Tajfel és Turner szerint a csoportstátusz a csoportközi összehasonlítás eredménye, amit az elmélet összefüggésbe hoz a csoport tagjainak személyes önértékelésével, feltételezi, hogy a csoport értékelése kihat a csoporttagok énpercepciójára. Előfeltevéseiket röviden így foglalják össze (Tajfel és Turner, 1979):

1. Az egyének igyekeznek a pozitív önértékelésüket fenntartani, növelni.
2. A társadalmi csoportokhoz általában kapcsolódik pozitív vagy negatív értékelő jelentés.
3. A saját csoportot nem abszolút értelemben, hanem más csoportokhoz képest értékeljük.

Az előfeltevésekből levezetett általános elméleti megfontolásaik pedig:

1. Az egyének törekednek a pozitív társadalmi identitás fenntartására.
2. A pozitív identitás alapvetően a kedvező összehasonlítások eredménye.
3. Ha a társadalmi identitás nem kielégítő, az egyének törekednek elhagyni a csoportjukat és/vagy a saját csoportjukat igyekeznek pozitívan meg különböztetni.

Az elmélet szerint a csoporttagok pozitív énkép fenntartására törekcsenek, ami a saját csoport pozitív megítélésével áll összefüggésben. Ez viselkedésükben úgy nyilvánul meg, hogy a saját csoportot részesítik előnyben más csoportokkal szemben. Az azonban nem egyértelműen tisztázott, hogy a pozitív önértékelés az előzménye vagy a következménye a csoport pozitív megkülönböztetésének. Tajfel és Turner mindkét lehetőség mellett érvelnek 1986-os tanulmányukban, amelyben egyrészt azt állítják, hogy „az egyén pozitív társadalmi identitása azon a nagyszámú kedvező összehasonlításra alapul, melyeket a releváns külső csoport és a saját csoport között képes megtenni”, másrészt pedig, hogy „az alacsony státuszú csoportokhoz hasonlóan a magas státuszú csoportok is a csoport előnyben részesítésével reagálnak a bizonytalan társadalmi identitásra” (Tajfel és Turner, 1986, 16, 22).

Abrams és Hogg (1988) két következtetés formájában fogalmazza meg a társadalmi identitás elméletnek az önértékeléssel kapcsolatos állításait. Az első következtetés, hogy a saját csoport előnyben részesítése növelni fogja az önértékelést, a második pedig, hogy az alacsony vagy fenyegetett önértékelés a saját csoport pozitív megkülönböztetését eredményezi. Ezt a két következtetést együttesen *önértékelési hipotézisnek* nevezik, és számos kutatásban vizsgálták, meglehetősen vegyes eredményekkel. Az első következtetést éppúgy megerősítette (Oakes és Turner, 1980; Lemyre és Smith, 1985) és megcáfolta (Hogg és Sunderlész, 1991) számos kutató, ahogy a második mellett (Hogg és Sunderland, 1991; Platow, Harley, Hunter, Harming, Shave, O'Connell, 1997) és ellen (Ruttenberg, Zea, Sigelman, 1996; Smith és Tyler, 1997) is szóltak eredmények. Rubin és Hewstone 1998-as metaanalízisük során az első következtetéssel kapcsolatban kilenc megerősítő és tíz cáfoló, a második esetén pedig négy megerősítő és tizenkét cáfoló kutatást talált. Ezekben a kutatásokban többnyire a Rosenberg-féle önértékelés skálát alkalmazták az önértékelés mérésére.

Új szint vitt a kutatásokba a *kollektív önértékelés* (1990) fogalma, ami Luhtanen és Crocker nevéhez köthető. Crocker és Luhtanen szerint az önértékelési hipotézis vizsgálatakor a korábban használt személyes önértékelés helyett egy olyan önértékelési mutatóra van szükség, ami a személyes identitás helyett a társadalmi identitásból származik (Crocker és Luhtanen, 1990; Luhtanen és Crocker, 1991). A *kollektív önértékelés* mérésére létrehozták a kollektív önértékelés skálát (1992), ami az alábbi négy alskála mentén mér:

1. személyes kollektív önértékelés: mennyire pozitív a saját csoport értékelése;

2. azonosulás a csoporttal: milyen fontos az egyén én képe szempontjából a csoporttagság;
3. tagsági kollektív önértékelés: mennyire ítéli magát jelentős csoporttagnak a személy;
4. nyilvános kollektív önértékelés: a személy szerint mások hogyan értékelik a csoportját.

Crocker és Luhtanen egy 1990-es kísérletükben azt találták, hogy a magas kollektív önértékelés növeli a saját csoport iránti elfogultságot, míg a személyes önértékelés nem mutat együttjárást vele. Cremer és munkatársai (1999) eredményei szerint a magas kollektív önértékelésű csoporttagok kedvezőbben ítélték meg a saját csoportot, mint az alacsony kollektív önértékelésűek. Houston és Andreopoulou 2003-ban görög hallgatókat kért arra, hogy ítéljék meg török és amerikai társaikat. Ez a kutatás azért is érdekes, mert a legtöbb társadalmi identitás kutatásra jellemző, hogy nem valós társadalmi csoportokat vizsgálnak, hanem a minimális csoport paradigmát alkalmazzák. Eredményük megfelelt a korábbi kutatásoknak, a magasabb kollektív önértékelés magasabb saját csoport értékeléshez vezetett.

A kutatások az alacsony kollektív önértékelés hatását is vizsgálták. Branscombe és Wann (1994) amerikai diákokkal végezték el kísérletüket, melynek eredményeképpen sikerült igazolniuk, hogy az alacsony kollektív önértékelés a külső csoport erősebb leértékeléséhez vezet. De Cremer és Oosterwegel a magas kollektív önértékelésű csoportban a saját csoport pozitívabb, az alacsony kollektív önértékelésű csoportban a külső csoportok negatívabb értékelését találták, ami egyezik a korábbi kutatások eredményeivel.

Több kutatás is alátámasztotta, hogy a külső csoport megítélése akkor kedvezőtlenebb az alacsony kollektív önértékelésűek körében, ha az adott csoport az összehasonlítás dimenziójában releváns versenytárs a saját csoport számára (Brascombe és Wann, 1994; Houston és Andreopoulou, 2003). Long kutatásában az alacsony kollektív önértékelésű svájci diákok negatívabban ítélték meg a németeket, éppúgy, mint az alacsony kollektív önértékelésű amerikai hallgatók a szovjeteket Brascombe és Wann kutatásában. Huston és Andreopolou vizsgálatában valószínűleg azért nem értékelték a görög diákok a törököket és az amerikaiakat különbözően, mert az összehasonlítás dimenziójaként a tudományos teljesítményt határozták meg, amiben a két nemzet körülbelül egyenlő szinten versenytársai a görögöknek.

Összefoglalva tehát a kutatások igazolták, hogy a magas kollektív önértékelésű személyek kedvezőbben ítélték meg a saját csoportot az alacsony kollektív önértékelésűekhez képest, míg az utóbbiak kedvezőtlenebbül értékelték a külső csoportot az előbbiekhöz viszonyítva. Ezek a hatások elsősorban akkor voltak erősek, ha az összehasonlítás valamilyen releváns külső csoporttal történt.

Sporthoz kapcsolódó vizsgálatok esetén azért érdemes Tajfel és Turner elméletének keretében gondolkodni, mivel versenyhelyzetben a társadalmi identitás aktiválódik (Brewer és

Kramer, 1985; Tajfel és Turner, 1986). A fentiek alapján feltételezem, hogy a magyar sportnézők magyarságképére és az ellenfél nemzetről alkotott képére jelentős hatása van a nézők kollektív önértékelésének. Magasabb kollektív önértékelés esetén kedvezőbb magyarságkép, alacsonyabb kollektív önértékelés esetén pedig az ellenfél negatívabb megítélése várható, míg más nemzetek megítélésében – releváns összehasonlítási kontextus hiányában - a különbség nem lesz számottevő.

2.4 A csoportközi társas összehasonlítás hatása az önértékelésre

Brewer és Weber 1994-ben elvégeztek egy kísérletet, melynek célja a személyközi és a csoportközi társas összehasonlítás önértékelésre gyakorolt hatásának vizsgálata volt. A kísérlet elméleti háttérét a társadalmi identitás elmélet és a vele rokon önkategorizációs elmélet (Turner et al., 1987), illetve a társas összehasonlítás elmélete (Festinger, 1954) valamint a társas összehasonlítás néhány kiegészítő elmélete, Wills (1981) lefelé irányuló összehasonlítás elmélete, és Tesser (1988) önértékelés-fenntartási modellje adta. A társadalmi összehasonlítás elméletét és a társas összehasonlítás elméletét a dolgozat előző szakaszában ismertettem, a továbbiakban röviden áttekintem az önkategorizációs elméletet, illetve a társas összehasonlítás kiegészítő elméleteit, mielőtt a kísérletet és eredményeit bemutatnám.

Az önkategorizációs elmélet (Turner et al., 1986) megfogalmazásakor Turner és munkatársai ismét a kategorizációs folyamatot helyezték középpontba, ami a társadalmi identitás elméletnek is fontos alapja volt. Az elméleti elemzés számára a szelfkategóriák három absztrakciós szintjét különböztették meg. Ezek közül az absztrakció alárendelt szintjén az interperszonális szelfkategória áll, azaz a szelf, mint egyedi személy. Az absztrakció középső szintje a csoportközi szelfkategória, a társadalmi identitás, azaz a személy, mint egy csoport tagja. A fölérendelt szint az etnikumok közötti szelfkategória, a szelf, mint emberi lény. Természetesen a különböző szintű identitások nem függetlenek egymástól, például az egyéni szelfkategorizációkat a csoporton belüli összehasonlítások alapozzák meg.

Az elmélet hangsúlyozza, hogy a kategorizáció egy dinamikus folyamat, amit az adott kontextuson belüli összehasonlítási viszonyok határoznak meg. Azt, hogy a kategorizáció hogyan zajlik, az elmélet a metakontraszt-elvben fogalmazta meg. A metakontraszt-elv szerint „a dolgok egy adott halmazba valószínűleg egyetlen egységes entitásként lesz kategorizálva, ha ezen adott halmazon belül a dolgok kevésbé különböznek egymástól, mint amennyire a halmaz különbözik egy másiktól a figyelembe vett összehasonlítási kontextuson belül.” (Oakes et al.1994, 12)

Az önkategorizációs elmélet központi gondolata, hogy az énkép tükrözi a szelfkategorizációt, visszahat arra, ahogy az egyén önmagát látja. A társadalmi identitás felé való elmozdulás eredményeképpen a személy önmagát a saját csoport egy tagjaként fogja sztereotipizálni, a szelf és a saját csoport tagjai között megnövekszik a hasonlóság észlelése. Azaz a társadalmi kategorizáció az énképben önsztereotipizáláshoz vezet. Az egyén egy „társas kategória felcserélhető elemeként észleli önmagát, eltávolodva az én, mint egyedülálló személyiség felfogásától” (Turner, Hogg, Oakes, Reicher, Wetherell, 1987, 50), a szelf deperszonalizálódik.

Festinger társas összehasonlítás elméletét megszületése óta számos kutató kiegészítette. Ezek közül Wills (1981) *lefelé irányuló összehasonlítás elméletét*, és Tesser (1988) *önértékelés-fenntartási modelljét* emelem ki, amik saját kísérletem szempontjából is fontosak. Mindkét elmélet arra épít, hogy az ember alapvető szükséglete, hogy pozitív énképet tartson fent. Wills szerint ez bizonyos esetekben ahhoz vezet, hogy - szemben Festinger eredeti állításával -, az emberek néha olyan társaikhoz hasonlítják magukat, akik az adott területen alattuk állnak, és ezzel védik, vagy akár javítják saját önértékelésüket. Ilyen jellegű következményei miatt a fenyegetett vagy alacsony önértékelésű személyek különösen hajlamosak a lefelé irányuló összehasonlításra.

Tesser (1988) *önértékelés-fenntartási modelljében* két értékelési folyamatot különböztet meg egymástól, az összehasonlítást és a visszatükrözést. Összehasonlításkor a személyhez hasonló társak viszonyítási alapot jelentenek az én értékelésekor, ami kontraszthatást eredményez, azaz a lefelé irányuló összehasonlítás javítani, a felfelé irányuló összehasonlítás rontani fogja az önképet. Ezzel szemben a visszatükrözési hatásnál az egyénhez közel álló másik nem viszonyítási alapot fog jelenteni, hanem az ént reprezentálja saját cselekedeteivel. Ez asszimilációs hatáshoz vezet, a felfelé irányuló összehasonlítás az énkép javulását, a lefelé irányuló összehasonlítás az énkép romlását fogja eredményezni. Az, hogy összehasonlítás vagy visszatükrözés történik, attól függ, hogy az összehasonlítás dimenziója mennyire fontos a személy számára, mennyire releváns az énkép szempontjából. Ha az összehasonlítás területe fontos az egyén számára, akkor kontraszthatás, míg ellenkező esetben asszimiláció történik.

Brewer és Weber (1994) a személyes és társas identitás közötti eltérést megfeleltetik a személyközi és a csoportközi összehasonlításnak. A személyközi és a társas összehasonlítást Festinger elméletének tükrében értelmezik, azaz feltételezik, hogy személyközi összehasonlításkor a személy másokhoz hasonlítja magát, és ez adja az önértékelése alapját, míg csoportközi összehasonlításkor a társadalmi identitás kerül előtérbe és az egyének nagyobb

figyelmet szentelnek a közös eredményeknek, az önértékelés a saját csoportnak a külső csoportokhoz viszonyított pozíciójából származik.

A személyközi összehasonlítást csoporton belüli összehasonlításnak tekintik, Festingernek arra a tézisére hivatkozva, hogy a személyek magukhoz hasonló másokhoz (azaz a saját csoport tagjához) hasonlítják magukat. Tesser és Wills elméleteire hivatkoznak, amikor megállapítják, hogy személyközi összehasonlításkor a lefelé történő összehasonlítás az önértékelés javulását, a felfelé irányuló összehasonlítás az önértékelés romlását okozza.

A Turner önkategorizációs elmélete szerint az egyén a társadalmi identitásának aktiválódásakor deperszonalizálódik, identitása az „én”-ről a „mi”-re tolódik. Brewer és Weber feltételezi, hogy ilyen helyzetben a saját csoport tagjával való összehasonlításkor kontraszthatás helyett asszimiláció következik be, azaz a saját csoport tagjának magas teljesítménye pozitívan, gyenge teljesítménye negatívan hat az egyén önértékelésére.

Brewer és Weber kísérletükben úgy manipulálták a személyes és társadalmi identitás aktiválódását, hogy bizonyos személyeket kisebbségi, másokat többségi csoportba soroltak. Korábbi kutatások (Brewer, 1991; Mullen, 1991) igazolták, hogy a saját csoport megkülönböztetettsége, ami a kisebbségekre jellemző, növeli annak valószínűségét, hogy az egyén társadalmi identitása aktiválódjon és a saját csoport tagjait egységesen észlelje. Csoporton belüli összehasonlításnál tehát a kisebbségi csoportban az asszimilációs hatás, többségi csoportban a kontraszthatás működését várták az önértékelés változása tekintetében.

Az eljárás elején a résztvevőket kisebbséginek és többséginek nevezett csoportokba sorolták, majd egy videókazettát játszottak le nekik, amin vagy a saját, vagy a külső csoport tagja szerepelt, aki vagy magas, vagy alacsony kompetenciával rendelkezett. Ez után több más függő változóval együtt a személyek önértékelését is megmérték, és az eredmények igazolták hipotéziseket. A kisebbségi csoportban, ahol a társadalmi identitás került előtérbe, a magas kompetenciájú saját csoporttagról látott felvétel szignifikánsan magasabb önértékelést okozott, mint az inkompetens csoporttagról látott felvétel.

Mivel versenyhelyzetben a társadalmi identitás aktiválódik, a legtöbb sporteseménynek a néző önértékelésére gyakorolt hatása a csoportközi összehasonlítás folyamatain keresztül értelmezhető. A fentiek alapján feltételezhető, hogy a metakontraszt-elvnek megfelelően a magyar néző a magyar sportolót vagy sportolókat fogja a saját csoportba kategorizálni, amit a magyar nemzetként azonosít. Ennek megfelelően a magyar sportolók teljesítménye asszimilációs hatást vált ki, a sikerek felfelé irányuló összehasonlítást és az önértékelés növekedését, a kudarcok pedig lefelé irányuló összehasonlítást és az önértékelés csökkentését eredményezik.

2.5 Identitás menedzsment stratégiák: BIRG és CORF

A társadalmi identitás elmélet egyik központi tézise, miszerint a személyek a pozitív társas identitás fenntartására törekszenek, számos későbbi kutatásnak lett az alapja. Erre épülnek az úgynevezett identitás menedzsment stratégiákkal (Ellemers, 1993) kapcsolatos vizsgálatok, melyek azzal foglalkoznak, hogy az emberek hogyan próbálják meg különböző módszerekkel növelni az önértékelésüket vagy fenntartani a pozitív énképüket társas helyzetekben.

Az egyik első kutatás a BIRG (basking in the reflected glory- „sütkérezni mások dicsőségében”) effektust (Cialdini et al., 1976; Cialdini, Richardson, 1980) tárta fel. Ez azt a tendenciát jelenti, hogy az emberek igyekeznek hangsúlyozni a sikeres csoportokkal való kapcsolatukat annak érdekében, hogy javítsák társas énképüket, még akkor is, ha a kapcsolat triviális vagy semmitmondó. A jelenséget először Cialdini és munkatársai (1976) mutatták ki több vizsgálat során. Megfigyelték, hogy hányan hordanak az egyetemre utaló jelzéseket vagy ruhadarabokat az egyetemi csapat mérkőzését követő napokon. Hét egyetem diákjait vizsgálva megállapították, hogy többen vettek fel egyetemi emblémás sálát, pólót vagy jelvényt olyankor, ha az előző napi meccset megnyerte, mint ha elveszítette a csapat. Egy másik vizsgálatban azt találták, hogy a diákok többször használták a „mi” személyes névmást az egyetemi csapat meccsének elmesélésekor abban az esetben, ha a csapat győzött, mint ha veszített.

A BIRG tehát a pozitív identitás növelését célzó stratégia. Előfordul azonban, hogy a szociális identitás valamilyen módon fenyegetett és a személy célja nem az énkép pozitívabbá tétele, hanem a pozitív énkép fenntartása. Már a társas identitás elméletben megfogalmazódtak olyan stratégiák, melyeket a személyek akkor használnak, ha egy alacsony státuszú csoportnak a tagjai, vagy társadalmi identitásuk bármilyen más okból nem kielégítő, fenyegetett. Tajfel és Turner tanulmányában a negatív csoporttagságra adott reakciók között a szociális mobilitás, a szociális kreativitás, illetve a szociális versengés stratégiái kerülnek bemutatásra. (Tajfel és Turner, 1979)

A szociális mobilizáció lehetővé teszi a negatívan értékelt csoportból való kilépést dezidentifikáció vagy disszociáció révén. Az előbbi az jelenti, hogy az egyén pszichológiai távolságot teremt önmaga és a csoport között, a második pedig a csoportból való fizikai kilépés.

A társas kreativitás módszerének alkalmazásakor az egyén a pozitív megkülönböztetettséget a helyzet újradefiniálásával éri el. Ez többféleképpen megvalósulhat. Az egyén megváltoztathatja az összehasonlítás dimenzióját a saját és a külső csoport között, a csoport egyes tulajdonságaihoz rendelt értékeléseket, vagy azt, hogy melyik külső csoport szolgáljon referenciakeretként az összehasonlításban.

Társas versengés akkor történik, mikor a csoporttagok a külső csoporttal való versengéssel próbálnak javítani kedvezőtlen megítélésükön, azokat a körülményeket próbálják javítani, melyek hátrányos helyzetükhöz vezettek. A csoportok egymáshoz viszonyított helyzetén, hierarchiáján próbálnak változtatni, ami gyakran konfliktust eredményez az alárendelt és a domináns csoport között.

A CORF (cutting off reflected failure- „a kudarc elhárítása”) effektus (Snyder, Lassegard, Ford, 1986) szintén a pozitív énkép fenntartását célozza, tulajdonképpen a szociális mobilitás módszeréhez, azon belül pedig a dezidentifikációhoz köthető. Azt a tendenciát jelenti, hogy az emberek elhatárolódnak a sikertelen csoportoktól, hogy megőrizték pozitív társadalmi identitásukat. A CORF jelenséget először Snyder és munkatársai írták le. Vizsgálatukban azt találták, hogy azoknak a csoportoknak a tagjai, akiknek negatív visszajelzést adtak a csoportról, azokhoz hasonlóan, akik semleges vagy pozitív visszajelzést kaptak, sokkal inkább döntöttek úgy, hogy nem mutatnak kapcsolatot saját csoportjukkal. Ezen kívül a negatív visszajelzést kapó csoport tagjai közül sokkal kevesebben viselték a csapatjelvényt, mint a másik két feltételben.

Mind a BIRG, mind a CORF stratégia vizsgálatához számos kutatásban (Byzman-Yinon, 2002; Hirt et al., 1992; Bernache-Assollant, Laurin, Bouchet, Bodet, Lacassagne, 2010) használták fel a sport kontextusát, hiszen mindkét jelenség könnyen megfigyelhető sportnézői, szurkolói szituációkban. A BIRG esetén már az első kutatások is ezekre a helyzetekre építettek, a CORF-ot pedig előfordult, hogy a szakirodalomban a szociális mobilitás sportbeli elnevezéseként definiálták (Bernache-Assollant et al., 2010). Ebben a 2010-es cikkben a társas versengés ekvivalensének a „blastingot” nevezték, mikor a szurkoló a másik csapat derogálásával tartja fent pozitív társas identitását. A társas kreativitás megfelelőjeként pedig a „boostingot” azonosították, amikor a sportnéző a negatívumok hangsúlyozása helyett a pozitívumokra fókuszál, és a jövőbeli győzelem lehetőségét hangsúlyozza. Bár a CORF-ot általában ennél tágabb értelemben használják, a példa jól mutatja, hogy a fogalom igen jelentős utat járt be sporttal kapcsolatos pszichológiai kutatásokban.

Mivel a BIRG és a CORF a pozitív társadalmi identitás fenntartására irányulnak, több kutatásban kapcsolatba hozták őket a nézők önértékelésének vizsgálatával. A BIRG-gel kapcsolatban az eredmények egy irányba mutatnak, Cialdini és munkatársai 1980-ban indirekt módszerrel mutatták ki a BIRG önértékelés növelő hatását, később pedig számos sporttal kapcsolatos kutatás igazolta, hogy a győztes meccsek után a BIRG stratégia használatának következtében javul a szurkolók önértékelése (Byzman-Yinon, 2002; Hirt et al., 1992).

A CORF-nak az önértékelésre gyakorolt hatásával kapcsolatban Byzman és Yinon érdekes eredményre jutottak 2002-es kutatásukban. Korábban a kutatások többségében azt találták, hogy az elveszített meccsek után a szurkolók önértékelése romlott (Byzman-Yinon, 2002; Hirt et al., 1992), de Byzman és Yinon 2002-es kutatása szerint, amennyiben a szurkolóknak volt lehetősége élni a CORF stratégiájával, akkor a győztes és vesztes meccs után mért önértékelés különbsége erőteljesen lecsökkent. Azaz a CORF egyfajta énvédő stratégiaként működik, a vesztes meccs után segít az eredeti önértékelés visszaállításában.

A fentiek alapján feltételezem, hogy a magyar nézők győzelem esetén a magyar nemzettel való azonosulással, vereség esetén az attól való elhatárolódással reagálnak, illetve, hogy amennyiben a nézők igazolhatóan alkalmazzák a CORF stratégiát, az csökkentheti a vereségeknek az önértékelésre gyakorolt hatását.

2. 6 Az énhatékonyság fogalma és sporttal kapcsolatos kutatások

Az énhatékonyság (1977) Bandura szociális-kognitív elméletének központi fogalma. Az énhatékonyság az abban való hitet jelenti, hogy valaki képes sikert elérni különböző szituációkban. Az énhatékonyság nem arra vonatkozik, hogy valaki mit képes megtenni, hanem arra, hogy ő maga mit gondol arról, mire képes (Bandura, 1986). Az énhatékonyság érzése bonyolult kognitív folyamatok eredménye, melyek a különböző forrásokból származó információkat összegzik. Bandura az énhatékonyság forrásait öt csoportba sorolta (1977, 1986). Ezek a következők: múltbeli teljesítmény, közvetett tapasztalatok, elképzelt tapasztalatok, szóbeli biztatás és fiziológiai tényezők (Maddux, 2002). A források közül a múltbeli teljesítmények és a közvetett tapasztalatok bizonyultak a leghatékonyabbnak. A sikeres személyes tapasztalatok az énhatékonyság növelését, a kudarcok a csökkenését eredményezik. Mások sikereinek és kudarcainak átélése - a társas összehasonlítás működésének megfelelően - attól függően befolyásolja az énhatékonyságot, hogy milyen mértékben érezzük magunkhoz hasonlóknak az adott személyt (George, Feltz, Chase, 1992).

Az énhatékonyságot gyakran feladat vagy terület specifikus fogalomként kezelik. Létezik azonban egy általános énhatékonyság felfogás is, amiben az énhatékonyság egy olyan széleskörű és stabil személyes kompetencia, ami az egyénnek a nehéz helyzetekkel való sikeres megküzdését segíti (Schwarzer és Jerusalem, 1995; Sherer, Maddux, Mercandante, Prentice-Dunn, Jacobs, Rogers, 1982). Az általános énhatékonyság előnye, hogy az emberi viselkedések szélesebb skálájának magyarázatául szolgálhat (Luszczynska, Scholzt, Schwartz, 2005).

A sport és az énhatékonyság kapcsolatáról számos kutatás született. Ezek közül a legtöbb az egyéni sportolókat vizsgálta (Moritz, Feltz, Farhbach, Mach, 2000), számos foglalkozott a

csapatsportok képviselőivel (Spink, 1990; Paskevich, 1995; Watson és Chamers, 1998), és az edzők énhatékonyságával kapcsolatban is születtek kutatások (Chase, Lirrg, Feltz, 1997; (Chase, Hayashi, Feltz, 1999; Barber, 1998). A sporteredmények és a nézők énhatékonysága közötti kapcsolat azonban sokkal kevésbé feltárt kutatási terület, annak ellenére, hogy egy 1980-as kutatásban Gantz azt találta, hogy televíziós sportközvetítés nézőinek legfőbb motivációja a közvetetten átékelhető siker lehetősége. Ezt összevetve azzal, hogy Bandura az énhatékonyság egyik legfőbb forrásaként a közvetett tapasztalatokat jelölte meg, a sportnak a nézők énhatékonyságára gyakorolt hatása mindenképpen vizsgálatra érdemes téma.

Bár olyan vizsgálat nem született, ami konkrétan a sport nézésének a néző énhatékonyságára gyakorolt hatásával foglalkozott volna, néhány korábbi vizsgálat eredményei afelé mutatnak, hogy a győzelmek növelik, míg a vereségek csökkentik a szurkolók énhatékonyságát. Hirt és munkatársai (1992) egyetemi hallgatókon végeztek el egy kísérletet, melynek során vagy saját nemzeti válogatottjuk vereségével, vagy győzelmével végződő kosárlabda meccset nézettek végig a résztvevőkkel. Ez után bemutattak nekik egy motoros-, egy mentális- és egy társas készséget mérő feladatot, valamint egy szerencsejátékot, és meg kellett becsülniük, hogy milyen teljesítményre lennének képesek az egyes feladatokban. A szakirodalom alapján következtethetünk arra, hogy a résztvevők területspecifikus énhatékonyságát mérték, bár a tanulmány nem használja ezt a fogalmat. Azt találták, hogy a győzelem után a nézők sokkal magasabbra becsülték potenciális teljesítményüket, mint a vereséget végignéző csoport tagjai.

Bernhard és munkatársai (1997) azt találták két egymást követő vizsgálatukban, hogy a győzelmek a tesztoszteron ideiglenes növekedését, a vereségek pedig a csökkenését okozzák a szurkolók szervezetében. A tesztoszteronszint változását pedig több tanulmány is összefüggésbe hozta az énhatékonyság változásával (Johnson, McDermott, Barrett, Cowden, Wrangham, McIntyre, Rosen, 2006; Suay, Salvador, González-Bono, Sanchíz, Martínez, Martínez-Sanchiz, Simón, Montoro, 1999)

A fentiek alapján úgy gondolom, hogy a magyar nézők énhatékonysága egy sikeres magyar sportesemény megnézésének hatására nőni, míg vereséget követően csökkenni fog.

3. PILOT VIZSGÁLAT

A sporteredmények nézőkre gyakorolt hatásaival kapcsolatos kutatásomat egy pilot vizsgálatral kezdtem, amely során a magyar sportolók sikereinek és kudarcainak a nézők autosztereotípiájára és énhatékonyságára gyakorolt hatását vizsgáltam.

3.1 Hipotézisek

A szakirodalom alapján az alábbi hipotéziseket állítottam fel:

H1: Magyar sportoló(k) győzelmének végignézése javítja a magyar nézők magyarságképét.

H2: Magyar sportoló(k) vereségének végignézése rontja a magyar nézők magyarságképét.

H3: Magyar sportoló(k) győzelmének végignézése növeli a magyar nézők énhatékonyságát.

H4: Magyar sportoló(k) vereségének végignézése csökkenti a magyar nézők énhatékonyságát.

3.2 Módszer

3.1.1 Kísérleti személyek

A pilot vizsgálatban a Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium 12. évfolyamának A és B osztályos tanulói vettek részt, összesen 52-en. A két osztályt három csoportra osztottam, egy pozitívan előhangolt (N=16; ff=6 nő=10), egy negatívan előhangolt (N=18; ffi=7; nő=11) és egy előhangolás nélküli (N=18; ffi=10, nő=8) csoportra.

3.1.2 Mérészközök

Nemzeti sztereotípiát mérő szemantikus differenciál skála (Hunyady, 1981): A résztvevők a magyar és öt más nemzetet (szerb, német, olasz, amerikai, spanyol) értékelték egy olyan szemantikus differenciál skálán, amelyet Hunyady György 1981-es kutatásából vettem át. A tulajdonságpárokat Hunyady és munkatársai korábbi kutatásaik tapasztalatait felhasználva választották ki. Gondosan ügyeltek arra, hogy a szópaárok a személyiség minél több területét lefedjék. A skála összesen kilenc tételből állt, ahol a kitöltők hétfokú skálákon értékelték az egyes nemzeteket.

Általános énhatékonyság kérdőív (Jerusalem és Schwartz, 1995; Kopp, 2003): Az Általános énhatékonyság kérdőív egy 10 tételből álló mérőeszköz, ami az énhatékonyságot, mint egy széleskörű és stabil személyiség kompetenciát méri, ami az embereknek a nehéz helyzetekkel való sikeres megküzdését segíti elő. A kérdőívet 28 országban adaptálták sikerrel, köztük Magyarországon is. A magyar verzió elkészítése Kopp Mária és munkatársai nevéhez fűződik. A kérdőív igen megbízható, a hazai változat Cronbach-alfája 0,88. Az egyes tételek esetén 1-től 4-ig terjedő Likert-skálán kellett megjelölniük a kitöltőknek, hogy mennyire értenek egyet az adott állítással.

Vetített filmrészletek:

A pilot vizsgálat során a két előhangolt csoportnak sportmérkőzések egy-egy részletét vetítettem le, a kontroll csoport pedig anélkül töltötte ki a kérdőívet, hogy előtte bármilyen filmrészletet végignéztek volna. A negatívan előhangolt csoport egy 6-1-re végződő holland magyar labdarúgó meccs 5:27 időtartamú befejezését nézte végig, a pozitívan előhangolt csoport pedig egy 8-7 végeredményű magyar-szerb vízilabda olimpiai döntő utolsó 5:57 percét.

3.2 Eljárás

A kísérlet előtt az iskolaigazgatóval ismertettem a kísérlet menetét, aki ezt követően aláírta az etikai beleegyező nyilatkozatot (1. melléklet). A tanulóknak elmondtam, hogy egy filmrészlet megtekintése után egy rövid kérdőívet kell majd kitölteniük és a kísérlet név nélkül zajlik. A tanulók mindannyian aláírták a beleegyező nyilatkozatot (2. melléklet). Ezután a megfelelő mérkőzésrészlet levetítését követően a csoportok kitöltötték a kérdőívet (3. melléklet). A kérdőív első felében a magyar mellett öt másik nemzetet is értékelték a megadott tulajdonságpárok mentén. A nemzetek úgy lettek kiválasztva, hogy a kísérlet szempontjából releváns sportágakban (labdarúgásban vagy vízilabdában) a magyar válogatott konkurensei vagy rendszeres ellenfelei legyenek. A nemzetek értékelése után az énhatékonyság skála kitöltése következett. A kísérlet lezáró beszélgetéssel zárult, ahol a tanulók feltehettek kérdéseiket.

3.3 Eredmények

A statisztikai vizsgálat eredményeit a 7. melléklet tartalmazza. A felhasznált mérőeszközök igen megbízhatónak bizonyultak, a magyar *Nemzeti sztereotípiát mérő szemantikus differenciál skála* Cronbach-alfája 0,871, az *Általános énhatékonyság kérdőív* Cronbach-alfája 0,817 lett.

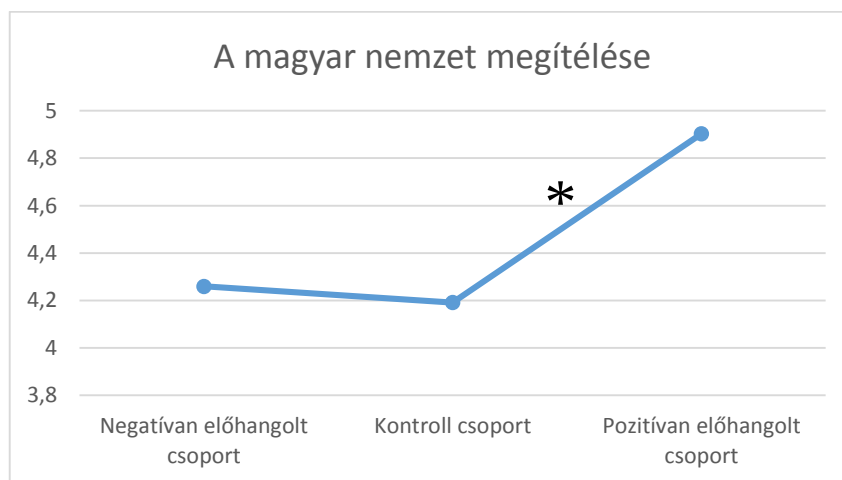
A nemzetek értékelésével kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy a magyar nemzet értékelése minden csoportban a legalacsonyabb volt (3. ábra), és a más nemzetekkel összehasonlítva a magyarság megítélését a különbség szinte minden esetben szignifikánsnak is mutatkozott. Az egyetlen kivételt a szerb nemzet jelentette, amelynek megítélése a pozitívan előhangolt és a kontroll csoportban nem volt szignifikánsan magasabb a magyarok

megítélésénél. Ez az eredmény alátámasztja a szakirodalomban is megfogalmazott nem egyértelműen pozitív magyarságképet.

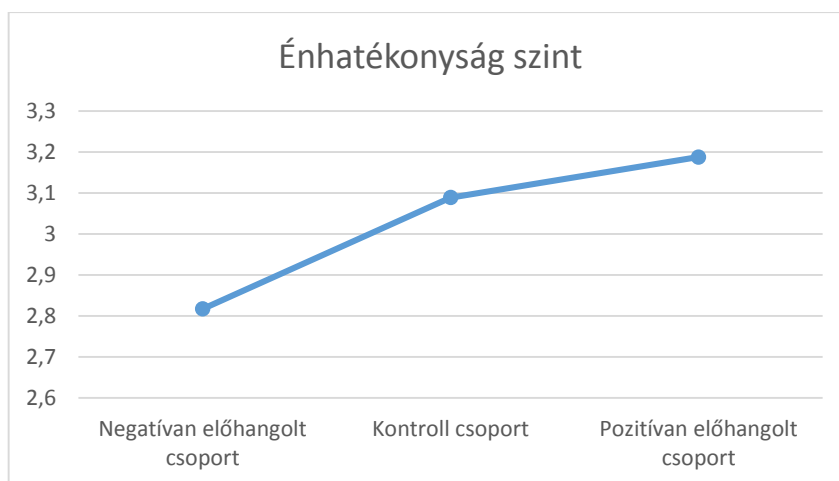
3. ábra. A hat nemzet megítélésének átlaga a negatíván előhangolt csoportban, a kontrollcsoportban és a pozitíván előhangolt csoportban (pilot vizsgálat)

Hipotéziseim vizsgálatakor a statisztikai próbák elvégzése előtt a csoportokat alávettem a normalitás vizsgálatára alkalmas Kolmogorov–Szmirnov-próbának. Az alacsony mintaelemszám ellenére minden csoport normális eloszlásúnak bizonyult és a szóráshomogenitás előfeltétele sem sérült, így hipotézisemet az egyszempontos független mintás varianciaanalízis kontrollcsoportos változatával, a Dunnett-próbával ellenőriztem. Független változónak mindkét esetben az előhangolás típusát tettem meg, a függő változók pedig a magyarság megítélése, majd az énhatékonyság szintje voltak. Az varianciaanalízis szignifikáns különbséget mutatott a csoportok között a magyarság megítélésében ($F(2)=3,187$; $p=0,05$) és az utótesztből az is kiderült, hogy a különbség a pozitíván előhangolt és a kontrollcsoport között szignifikáns volt ($p=0,047$), a negatíván előhangolt és a kontrollcsoport között viszont nem ($p=0,963$).

4. ábra. A magyar nemzet megítélése a három csoportban (pilot vizsgálat)

Az énhatékonyság szintjében a csoportok között csak tendenciaszintű különbséget ($F(2)=2,969$; $p=0,61$) sikerült kimutatni. A post hoc teszt eredménye szerint a különbség sem a pozitívan előhangolt ($p=0,763$), sem a negatívan előhangolt ($p=0,150$) csoportban nem volt szignifikáns a kontrollcsoporthoz képest.

5. ábra. Az énhatékonyság szintje a három csoportban (pilot vizsgálat)

3.4 Következtetések

A pilot vizsgálat – bár nem sikerült minden esetben szignifikáns különbséget kimutatni – megerősítette a szakirodalom alapján kialakított feltételezéseimet, miszerint a magyar sportolók eredményei rövidtávon hatással lehetnek a nézők magyarság- és önképére. A vizsgálat egyik legnagyobb gyengesége a csoportok alacsony minta elemszáma volt, amely hozzájárulhatott ahhoz, hogy a hipotézis tesztelésekor csak tendenciaszinten szignifikáns különbséget találjak a csoportok között, így a valódi vizsgálatban nagyobb mintával dolgoztam.

Ezen kívül érdekes eredménynek tűnt, hogy a magyarság megítélésében csak a pozitívan előhangolt csoportban mutatkozott különbség a kontrollcsoporthoz képest, amit – látva a magyarság kedvezőtlen megítélését a többi nemzethez képest – egyfajta platóhatással is lehetségesnek tartottam magyarázni. Annak érdekében, hogy a csoportok előzetes erősen pozitív vagy erősen negatív magyarságképe ne torzítsa az eredményt, a pilot vizsgálatot követő kísérlet során a résztvevők magyarsággal való azonosulását még az előhangolás előtt megmértem.

A pilot vizsgálat tapasztalatainak hatására két további elemet változtattam meg a második kísérletben. Egyrészt, olyan sportágat választottam, amely nem konnotálja olyan erősen a magyarság sikerét vagy kudarcát, mint a vízilabda és a labdarúgás, hiszen ezeknél a sportágaknál az eredmények többféleképpen is magyarázhatóak pszichológiai szempontból.

Másrészt a kontrollcsoport is kapott előhangolást, hiszen az énhatékonyságot önmagában egy – akár a néző számára tökéletesen irreleváns – sportesemény megtekintése is növelheti.

4. HIPOTÉZISEK

A szakirodalom alapján tehát feltételezhető, hogy a versenyhelyzet egy sportesemény megtekintésekor a magyar nézők társadalmi identitását fogja aktiválni. A metakontraszt-elvnek megfelelően a magyar nézők a magyar sportolókkal sorolják közös csoportba magukat, ami a magyar nemzet lesz. Az önkategorizációs elmélet értelmében ebben a helyzetben a nézők a magyar nemzet egy tagjaként sztereotipizálják magukat, magyarságképük és önképük közeledik egymáshoz. Az csoportközi összehasonlítás folyamatainak megfelelően a saját csoport teljesítménye asszimilációs hatást vált ki, győzelem esetén a nézők önértékelése és énhatékonysága nő, vereség esetén csökken. Győzelem esetén a BIRG-effektus működése, azaz a magyarsággal való fokozottabb azonosulás, vereség esetén pedig a CORF-effektus működése, tehát a magyarságtól való eltávolódás várható. Ezen kívül az önértékelési hipotézis kollektív önértékeléssel kapcsolatos kutatásai alapján feltételezhető, hogy a magas kollektív önértékelés a magyarok kedvezőbb megítélésével, az alacsony kollektív önértékelés pedig az ellenfél kedvezőtlenebb megítélésével fog együtt járni.

H1: A magasabb kollektív önértékelés a magyar nemzet kedvezőbb megítélésével fog együtt járni.

H2: Az alacsonyabb kollektív önértékelés az ellenfél kedvezőtlenebb megítélésével fog együtt járni.

H3: Magyar sportoló(k) győzelmének végignézése javítja a magyar nézők magyarságképét.

H4: Magyar sportoló(k) vereségének végignézése rontja a magyar nézők magyarságképét

H5: Magyar sportoló(k) győzelmének végignézése után nő a magyar nézők magyarsággal való azonosulása.

H6: Magyar sportoló(k) vereségének végignézése után csökken a magyar nézők magyarsággal való azonosulása.

H7: Magyar sportoló(k) győzelmének végignézése javítja a magyar nézők önértékelését.

H8: Magyar sportoló(k) vereségének végignézése rontja a magyar nézők önértékelését.

H9: Magyar sportoló(k) győzelmének végignézése javítja a magyar nézők énhatékonyságát.

H10: Magyar sportoló(k) vereségének végignézése rontja a magyar nézők énhatékonyságát.

5. MÓDSZER

5.1 Kísérleti személyek

A kísérlet kényelmi mintavétellel történt. A kísérleti személyek a Teleki Blanka Gimnázium és Általános Iskola 11. osztályos tanulói voltak, összesen 87-en. A kísérlet előtt az iskola igazgatóhelyettesét tájékoztattam a kísérlet menetéről, aki ezt követően aláírta az etikai beleegyező nyilatkozatot (1. melléklet). A kísérletben a tanulók név nélkül, önként vettek részt. A C osztály tagjai kerültek a pozitívan előhangolt csoportba (N=33; ffi=16 nő=17), az A osztályba járók alkották a negatívan előhangolt csoportot (N=22; ffi=4 nő=18) és az alacsonyabb osztálylétszámú B és D osztály tagjai a kontrollcsoportot (N=32, ffi=14 nő=18). A kontrollcsoport két részének értékeit statisztikai próbákkal összehasonlítottam, és nem találtam szignifikáns különbséget. A három csoport létszámbeli különbsége abból ered, hogy a kísérlet napján sokan hiányoztak az iskolából, illetve többen nem írták alá az etikai beleegyező nyilatkozatot, és két kettős állampolgár is utólag került ki a mintából.

A pozitívan előhangolt csoportban a résztvevők átlagéletkora 17,181 (szórás: 0,635), a negatívan előhangolt csoportban 17,090 (szórás: 0,294), a kontrollcsoportban 17,437 (szórás: 0,715) 17,090 volt (szórás: 0,294). A pozitívan előhangolt csoportban és a kontrollcsoportban a tanulók 16 és 19 év közöttiek, a negatívan előhangolt csoportban 17 és 18 év közöttiek voltak.

5.2 Mérészközök

5.2.1 A mérőeszközök rövid ismertetése

Fizikai aktivitás kérdőív (HBSC, 2010): Annak mérésére, hogy a kísérleti alanyok milyen gyakran sportolnak és milyen a sporttal kapcsolatos attitűdjük, *Az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása* című, az Egészségügyi Világszervezettel együttműködésben zajló nemzetközi kutatás három tételből álló kérdőívét használtam, amit a kutatócsoport tagjai (Németh Ágnes, Aszmann Anna, Halmai Réka, Kökönyei Gyöngyi, Költő András, Páll Gabriella, Várnai Dóra, Zakariás Ildikó, Zsíros Emese) fordítottak le és teszteltek 2009 november-decemberében.

Kollektív önértékelés skála (Luthanen és Crocker, 1992; Kiss, 2006): a kísérlet résztvevőinek nemzeti kollektív önértékelését az eredetileg Luhtanen és Crocker által kifejlesztett 16 tételes skála Kiss Paszkál és munkatársai által rövidített, 12 tételből álló magyar változatával mértem. A kérdőív négy alszkálából áll, amik a magyarság értékelésének személyes és nyilvános dimenzióját, valamint az azonosulást és a nemzeti tagság értékelését mérik. Az egyes tételeken a résztvevőknek 1-től 5-ig terjedő Likert-skálán kellett bejelölniük, hogy mennyire értenek

egyét az adott állítással, illetve lehetőségük volt „Nem tudom/Nem válaszolok” válasz megjelölésére is.

Nemzeti sztereotípiát mérő szemantikus differenciál skála (Hunyady, 1981): A kutatás során a kísérleti személyeknek a magyarokon kívül a szerbeket, az amerikaiakat, a németeket, az izlandiakat és a franciákat is jellemezniük kellett ugyanazon a szemantikus differenciál skálán, melyet a pilot vizsgálat során is alkalmaztam. Minden nemzet aszerint lett kiválasztva, hogy mennyire szolgálthat a kézilabda kontextusa a nézők számára a magyarokkal való összehasonlítása során releváns szempontot. Az izlandiakat és a franciákat azért kellett jellemezniük, mert ennek a két nemzetnek a válogatottja volt az ellenfél a kiválasztott meccseken, amikkel a résztvevőket előhangoltam a kísérlet során. A szerbek és a németek a kézilabda világgranglistán elért helyezésük folytán kerültek a megítélendő nemzetek közé. A szerbek a magyarok melletti pozíciót foglalják el évek óta, a németek pedig vezetik a mezőnyt. Az amerikaiakat azért választottam, mert a londoni olimpia éremtáblázata alapján jelenleg az Amerikai Egyesült Államok a világ vezető sportnagyhatalma.

Az önkép pozitivitását mérő szemantikus differenciál skála: Arra kértem a résztvevőket, hogy értékeljék saját magukat ugyanazokon a tulajdonságpárokon, melyeken a nemzeteket értékelték. Több kutatásban találtam példát hasonló mellékneves skála alkalmazására (Huston és Andreopolou 2003; Lemyre és Smith, 1985).

Általános énhatékonyság kérdőív (Jerusalem és Schwartzer, 1995; Kopp, 2003): Az énhatékonyság mérésére a pilot vizsgálat során is alkalmazott énhatékonyság kérdőívet használtam.

Rosenberg önértékelés kérdőív (Rosenberg, 1965; Kiss, 2006): A Rosenberg önértékelés kérdőív egy - a globális önértékelés vizsgálatára szolgáló - egydimenziós mérőeszköz, amit az önértékelés mérésének eszközeként választottam ki dolgozatomban. A kérdőívet Kiss Paszkál és munkatársai adaptálták magyarra. A reprezentatív mintán felvett adatok szerint a kérdőív igen megbízható, Cronbach alfa 0,82. A kérdőív 10 tételből áll, melyek között vannak pozitív, illetve negatív tartalmú (ezáltal a kiértékelésnél fordított pontozású tételnek minősülő) – az egyén önértékelésére vonatkozó – állítások is. A vizsgálati személynek minden egyes állítás esetén egytől négyig terjedő Likert-skálán kell jelölnie, hogy mennyire ért egyet rá vonatkozóan az egyes kijelentésekkel.

Vetített filmrészletek

A kísérletben háromféle filmrészletet vetítettem csoporttól függően. Mindhárom videó egy adott kézilabda mérkőzés néhány percét mutatta be. Azért döntöttem emellett a sportág mellett, mert az utóbbi években egyaránt előfordultak szép győzelmek és kellemetlen kudarckok a magyar válogatott történetében, így sem a magyar nép sikerének, sem ügyetlenségének konnotációja nem társul hozzá, ami esetleg befolyásolhatná az eredményt például a vízilabda vagy a labdarúgás esetében. A pozitív előhangolású csoport egy 3:58 perces részletet látott a 2012-es londoni olimpia Magyarország-Izland elődöntőbe jutásért játszott mérkőzésének végéből, ahol magyar válogatott legyőzte az izlandi csapatot. A negatív előhangolású csoport a 2004-es athéni olimpia negyeddöntőjének utolsó 3:12 percét látta, ahol a francia válogatott legyőzte a magyart. A kontrollcsoport semleges előhangolást kapott, szintén végignézték egy 3:31 perces filmrészletet egy 2012-es országos bajnokságból, ahol a Pick Szeged és az MKB Veszprém csapata játszott egymással.

5.2.2 A mérőeszközök megbízhatósága és a nemi különbségek

A mérőeszközök pszichometriai jellemzőit, leíró statisztikáit, illetve a nemi különbségek kimutatása céljából elvégzett statisztikai próbák valószínűségi szintjeit a 8. melléklet tartalmazza. A mérőeszközök igen megbízhatónak bizonyultak, 0,7-es-nél alacsonyabb Cronbach-alfa mutatója csak a kollektív önértékelés skála tagsági ($\alpha=0,463$), nyilvános ($\alpha=0,504$) és azonosulási alskálájának ($\alpha=0,654$), illetve az izlandi nemzet megítélését mérő szemantikus differenciál skáláknak ($\alpha=0,696$) volt. Ez az érték csak a tagsági és a nyilvános kollektív önértékelés esetén kritikusan alacsony, amit feltehetőleg a tételek alacsony száma okoz, és amit az adatok feldolgozásánál figyelembe vettem.

A nemek összehasonlításához a függő változó normalitása esetén kétmintás t-próbát alkalmaztam. Ha ez az előfeltétel nem teljesült, a Mann-Whitney próbát végeztem el. Szignifikáns különbséget találtam a két nem fizikai aktivitásában, illetve a magyarok és a legtöbb másik nép megítélésében is. A fiúk fizikai aktivitása meghaladja a lányokét, míg a nemzeteket minden esetben kevésbé kedvezően ítélték meg, mint a lányok. Mivel a negatívan előhangolt csoportban a lányok száma jóval meghaladja a fiúk számát ($N=22$; $f_{fi}=4$ $nő=18$), ezeket a különbségeket az eredmények értelmezésénél figyelembe vettem.

5.3 Eljárás

A kísérletet minden osztályban egy iskolai tanóra keretében végeztem el. A kísérlet elején enyhe megtevesztést alkalmaztam annak érdekében, hogy a vizsgálat célját elfedjem. Azt

mondtam, hogy a vizsgálat célja az, hogy a sporttal való kapcsolatukról tudjak meg többet, illetve hogy két különböző műhelymunkához fognak tesztek kitölteni.

A kísérlet előtt minden diákot arra kértem, hogy írjanak alá egy beleegyező nyilatkozatot (2. melléklet). Amennyiben ezt nem tették meg, nem vettek részt a kísérletben. A kísérlet első felében a résztvevőknek ki kellett tölteniük egy kérdőívet (4. melléklet), amin a fizikai aktivitást és a kollektív önértékelést mérő skálákon kívül néhány sporttal és szurkolói tevékenységekkel kapcsolatos kérdés szerepelt.

Ezt követően minden osztályban egy kézilabda mérkőzés néhány percét vetítettem le. A pozitív előhangolású csoportban egy győztes meccs végét, ahol az izlandi válogatottal szemben sikerült nyernie a magyar csapatnak, a negatív előhangolású csoportban egy vesztes meccs utolsó perceit, ahol a francia válogatottal szemben szenvedtek el vereséget, illetve a kontrollcsoportban két magyar csapat egymással szembeni mérkőzésének néhány percét.

A filmrészletek megtekintése után a kísérleti személyek egy újabb kérdőívet töltöttek ki (5. melléklet). A teszt kitöltése során össze kellett foglalniuk a filmrészlet megnézése által kiváltott élményt, válaszolniuk kellett néhány magyar sporttal kapcsolatos kérdésre, majd önmagukat, a magyarokat, a szerbeket, az amerikaiakat, a németeket, az izlandiakat és a franciákat kellett megítélniük egy tulajdonságpárokból álló differenciál skálán.

Ezt követően azt mondtam a kísérleti személyeknek, hogy a következő kérdőív rész már egy másik témához tartozik, majd az énhatékonysággal és az önértékeléssel kapcsolatos kérdésekre kellett választ adniuk (6. melléklet). Az adatfelvételt lezáró beszélgetés követte, ahol egyetlen kísérleti személy sem jelezte, hogy rájött volna a kísérlet céljára, vagy észrevette volna a megtévesztést. Lehetőséget adtam kérdések feltevésére, a tapasztaltak értékelésére, illetve megadtam az elérhetőségemet arra az esetre, ha valaki további kérdést szeretne feltenni vagy érdeklődik a kutatás eredményei.

6. EREDMÉNYEK

Az előfeltétel vizsgálatok és statisztikai próbák eredményeit a 9. melléklet tartalmazza. Minden esetben ellenőriztem a normalitást és a szóráshomogenitást, és ezek alapján választottam ki a megfelelő statisztikai próbát. A három csoport összehasonlításához az előfeltételek teljesülése esetén az egyszempontos független mintás varianciaanalízis kontrollcsoportos változatát, a Dunnett-próbát alkalmaztam. Ha a normalitás sérült, de a szóráshomogenitás előfeltétele teljesült, akkor a Kruskal-Wallis próbát, ha mindkét előfeltétel sérült, akkor a korrigált rang Welch-próbát választottam. Korrelációs számítások a változók

normális eloszlása esetén Pearson-féle korrelációs számítást, ennek hiányában Spearman-féle rangkorrelációs eljárást alkalmaztam, ezek eredményei a 10. mellékletben találhatóak.

Fontosnak tartok kiemelni két eredményt, amik a hipotézisekkel nincsenek összefüggésben. Az első, hogy a fizikai aktivitás nem bizonyult fontos független változónak egyik hipotézis vizsgálatakor sem, egyedül az énhatékonysággal mutatott gyenge, de szignifikáns kapcsolatot ($r=0,244$; $p=0,023$). A csoportok között viszont nem volt különbség fizikai aktivitás tekintetében, így ez nem változtatható a kísérlet eredményén.

Ezen kívül fontosnak tartom megemlíteni, hogy a magyar nemzetet mindhárom csoport kedvezőtlenebbül ítélte meg a többi nemzethez képest. Az átlagok alapján mindhárom csoportnál az ötödik legalacsonyabb pontszámot kapta és egyedül a szerb nemzetnél kapott jobb értékelést. (6. ábra) Ez feltehetőleg az elméleti bevezetőben leírt, nem egyértelműen pozitív autosztereotípiája eredménye.

6. ábra. A hat nemzet megítélésének átlaga a negatíván előhangolt csoportban, a kontrollcsoportban és a pozitíván előhangolt csoportban

6.1 Nemzetek megítélése és a kollektív önértékelés

Az első hipotézis ellenőrzésekor annak megítélésére, hogy a magasabb kollektív önértékelés valóban együtt jár-e a magyarok kedvezőbb megítélésével, korrelációs elemzést végeztem. (10. melléklet) Mivel mind a magyarok megítélése, mind a kollektív önértékelés normális eloszlást mutatott minden csoportban, a Pearson-féle korrelációs számítást alkalmaztam. A negatív előhangolású csoportban közepes korrelációt találtam ($r=0,393$), ami tendenciaszinten volt szignifikáns ($p=0,07$). A pozitíván előhangolt csoportban az adatok magas, erősen szignifikáns ($r=0,656$; $p<0,001$) korrelációt mutattak, és a kontrollcsoportban is hasonló eredményt kaptam ($r=0,765$; $p<0,001$). A kollektív önértékelés tehát minden csoportban korrelált a magyarok megítélésével.

A második hipotézis tesztelésekor szintén Pearson-féle korrelációt számoltam a negatívan előhangolt csoportban a kollektív önértékelés és franciák – az ellenfél csapat – megítélése között, és közepes ($r=0,390$), tendenciaszinten szignifikáns ($p=0,073$) együttjárást találtam. Ugyanebben a csoportban a kollektív önértékelés a németek ($r=0,403$; $p=0,063$) és a szerbek ($r=0,490$; $p=0,21$) megítélésével is korrelált, bár az előbbivel csak tendenciaszinten. Azaz, a kollektív önértékelés a legerősebb együttjárást a szerbek megítélésével mutatta.

A pozitívan előhangolt csoportban szintén tendenciaszerűen szignifikáns ($p=0,062$), közepes erősségű ($r=0,339$) korrelációt találtam az izlandiak megítélése és a kollektív önértékelés között. Az izlandiak megítélésén kívül ebben a csoportban is a szerbek jellemzése mutatott szignifikáns ($r=0,333$; $p=0,058$) kapcsolatot a kollektív önértékeléssel.

A kontrollcsoportban a kollektív önértékelés nem volt normális eloszlású, emiatt itt a Spearman-féle rangkorrelációs eljárást alkalmaztam. Erősen szignifikáns együttjárást kaptam a kollektív önértékelés és a szerbek ($r=0,701$; $p<0,001$), valamint a franciák ($r=0,494$; $p<0,001$) megítélése között.

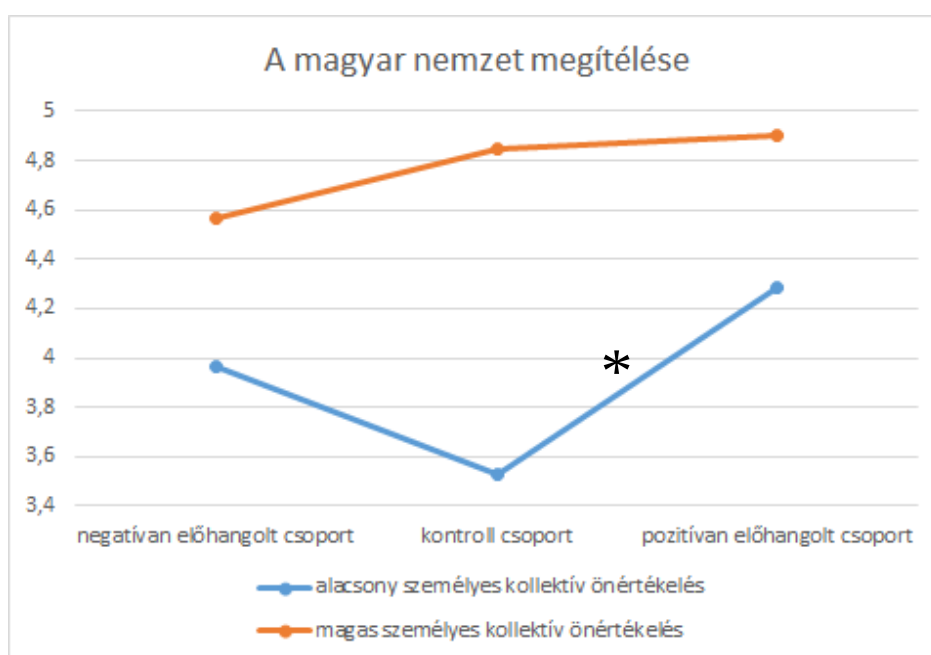
Az ellenfél csapat megítélése és a kollektív önértékelés tehát minden csoportban tendenciaszerűen szignifikánsan járt együtt. A kollektív önértékelés azonban más nemzetek megítélésével is korrelált, a szerbekkel minden csoportban, a németekkel a negatív előhangolású csoportban, a franciákkal pedig a kontrollcsoportban.

6.2 Magyarságkép változása

Az első és a második hipotézist úgy ellenőriztem, hogy mind a negatívan, mind a pozitívan előhangolt csoport magyarságképét a kontrollcsoport magyarságképével vetettem össze. Mivel sem a normalitás, sem a szóráshomogenitás nem sérült egyik csoportban sem, a Dunnett-próbát alkalmaztam. A kontrollcsoportéhoz képest sem a pozitívan, sem a negatívan előhangolt csoport nem mutatott szignifikáns különbséget.

Annak megállapítására, hogy van-e interakció a kollektív önértékelés és az előhangolás között a magyarságkép változásában, először a medián értékénél elválasztva egy magas ($m=2,81$) és egy alacsony ($m=3,62$) kollektív önértékelésű csoportot képeztem. Ezután kétszemponos független mintás varianciaanalízist végeztem, ahol a két független változó a kollektív önértékelés és az előhangolás volt, a függő változó pedig a magyarság megítélése. Az interakció nem volt szignifikáns ($F(2)=1,096$; $p=0,339$), de a próba a kollektív önértékelés főhatását jelezte ($F(1)=30,811$; $p<0,001$) ami a harmadik hipotézis szempontjából fontos eredmény.

A globális kollektív önértékelésen kívül a személyes kollektív önértékelést is releváns változónak tartottam, hiszen ez a saját csoport megítélésének személyes mutatója, amit más olyan kutatásban is felhasználtak független változóként (Crocker és Luhtanen, 1990), ahol a saját csoport értékelését vizsgálták. Szintén a medián mentén egy alacsony ($m=3,34$) és egy magas ($m=4,63$) személyes kollektív önértékelésű csoportot képeztem, majd megismételtem a kétszemponyos független mintás variancianalízist, ezúttal a személyes kollektív önértékelést és az előhangolás típusát téve meg független változónak. A próba mind az előhangolás ($F(2)=2,918$; $p=0,06$), mind a személyes kollektív önértékelés főhatását jelezte ($F(1)=29,136$; $p<0,001$), bár az előbbit csak tendenciaszinten. A két változó tendenciaszinten szignifikáns ($F(2)=2,533$; $p=0,086$) interakcióját sikerült kimutatni.

7. ábra. . A magyar nemzet megítélése a három különbözően előhangolt csoportban az alacsony és magas személyes kollektív önértékelésük körében

Annak megállapítására, hogy hol van különbség a magas és alacsony kollektív önértékelésű csoportokon belül a pozitívan és negatívan előhangolt csoportok és a kontrollcsoport között, ismét Dunnett-próbát végeztem. A magas kollektív önértékelésű csoportban nem kaptam szignifikáns különbséget a kontrollcsoporthoz képest, az alacsony kollektív önértékelésű csoportban viszont a különbség szignifikáns volt ($p=0,37$) a kontrollcsoport átlaga ($m=3,53$) és a pozitívan előhangolt csoport átlaga ($m=4,29$) között.

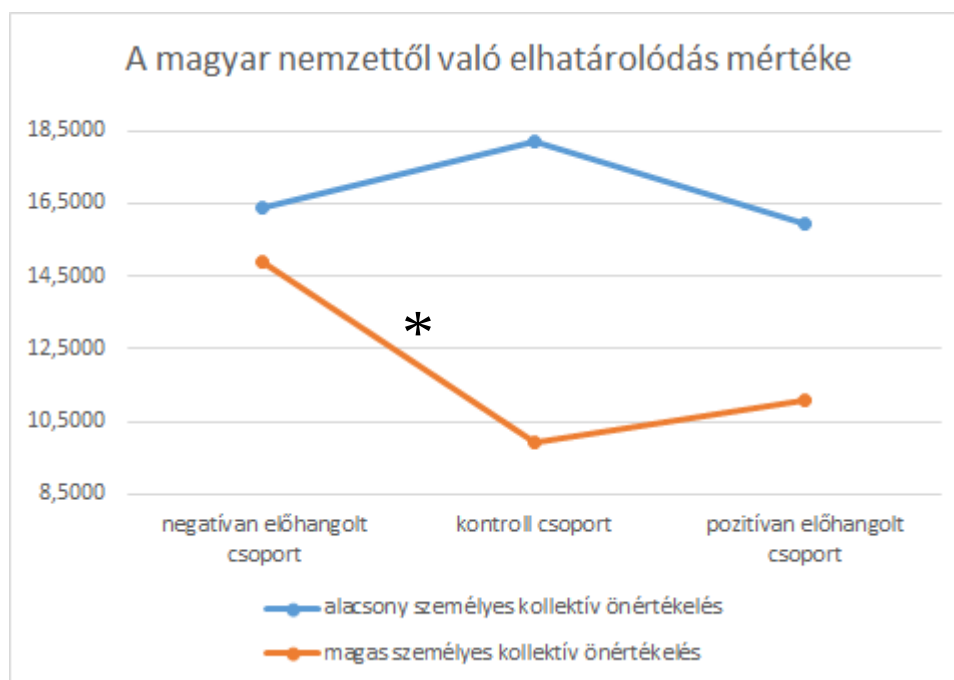
A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a statisztikai próbák eredménye szerint szignifikáns különbséget sikerült kimutatni az alacsony személyes kollektív önértékelésű csoporton belül, a kontrollcsoport és a pozitívan előhangolt csoport között.

6.3 Az azonosulás változása

A nézők ugyanazon a tulajdonságpárokból álló szemantikus differenciál skálán értékelték magukat, mint a magyar nemzetet. Minden személy esetén minden jellemzőnél a magyarságra adott értékelés és az önmagának adott érték különbségének abszolút értékét számoltam, és ezek összegéből képeztem egy olyan pontszámot, ami a nemzettől való elhatárolódást mutatta. Mivel az elhatárolódás eloszlása mind a kontroll, mint a pozitívan előhangolt csoportban erősen sértette a normalitást, de a szóráshomogenitás előfeltétele teljesült, az egyszempontos varianciaanalízis nem-paraméteres változatát, a Kruskal-Wallis próbát alkalmaztam a csoportok összehasonlításakor. Nem találtam szignifikáns különbséget a csoportok között ($H(2)=3,492$; $p=0,174$). Viszont a két-két csoportot összehasonlító Mann-Whitney próba tendenciaszinten ($U=255,000$; $p=0,087$) jelezte a negatívan előhangolt csoport nagyobb elhatárolódását a kontrollcsoporthoz képest.

Bár két csoportban is sérül az elhatárolódás változó normalitása, mind a kontrollcsoportban ($\beta_1=1,489$), mind a pozitívan előhangolt csoportban ($\beta_1=0,078$) az eloszlás ferdesége jobbra tolódott el. Mivel a kétszempontos varianciaanalízis elfogadhatóan robusztus a normalitás megsértésére nézve, ha a különböző szintkombinációk esetén a változó ferdeségének iránya nem ellentétes (Vargha, 2008), lehetőségem volt ezzel a statisztikai próbával megvizsgálni az előhangolás és a személyes kollektív önértékelés együttes hatását az elhatárolódásra. Az eljárás a személyes kollektív önértékelés főhatását jelezte ($F(1)=18,233$; $p<0,001$), és a két változó tendenciaszinten szignifikáns interakcióját sikerült kimutatni ($F(2)=2,749$; $p=0,070$).

Annak vizsgálatához, hogy az alacsony és a magas személyes kollektív önértékelésű csoportokon belül milyen különbségekről beszélhetünk, ismét Kruskal-Wallis próbát végeztem ezeken a csoportokon, az előhangolást téve meg függő változónak. A az alacsony kollektív önértékelésű csoportban nem volt különbség a csoportok között ($H(2)=0,729$; $p=0,695$); a magas kollektív önértékelésű csoportban szignifikáns különbséget találtam ($H(2)=7,599$; $p=0,022$). Az utólag elvégzett Mann-Whitney próba eredménye szerint a magas személyes kollektív önértékelésű csoporton belül a negatívan előhangoltaknál szignifikánsan magasabb ($U=30,500$; $p=0,005$) volt az elhatárolódás mértéke, mint a semleges előhangoltaknál.

8. ábra. A magyar nemzettől való elhatárolódás mértéke a három különbözően előhangolt csoportban az alacsony és magas személyes kollektív önértékelésük körében

Megvizsgáltam az elhatárolódásnak az önértékeléssel való kapcsolatát is. A medián mentén egy alacsony ($m=11,54$) és egy magas ($m=19,88$) elhatárolódású csoportra bontottam a negatívan előhangolt csoportot, majd a kettő csoportot összehasonlítottam az önértékelés szempontjából. A szóráshomogenitás sérülése miatt a Welch-féle d próbát választottam, ami tendenciaszintű ($t(13,396)=-1,896$; $p=0,80$) különbséget mutatott, a jobban elhatárolódó csoportban magasabb volt az önértékelés átlaga ($m=4,127$), mint a kevésbé elhatárolódóban ($m=3,845$).

6.4 Az énkép változása

Utolsó négy hipotézisem a nézők önértékelésének és énhatékonyságának változására vonatkozott. Mindkét érték normalitása sérült legalább a csoportok egyikében, és a szóráshomogenitás feltétele is csak az énhatékonyság esetében teljesült. Ezek alapján az önértékeléssel kapcsolatos hipotézisem ellenőrzéséhez az egyszempontos varianciaanalízis egyik robosztus változatát, a korrigált rang Welch-próbát, az énhatékonyságok összehasonlításához pedig a Kruskal-Wallis próbát választottam.

A korrigált rang Welch-próba az önértékelés esetében tendenciaszinten szignifikáns ($rW(2)=2,759$; $p=0,073$), különbséget mutatott a csoportok között. Az utóelemzésként beállított Dunnett-próba eredménye szerint, az önértékelés esetében mind a pozitívan előhangolt csoport

($p=0,37$), mind a negatívan előhangolt csoport ($p=0,05$) önértékelése szignifikánsan magasabb volt a kontrollcsoporténál.

Az énhatékonyságok értékének összehasonlítására a Kruskal-Wallis próbát alkalmaztam, ami szintén szignifikáns ($H(2)=7,782$; $p=0,02$) különbséget mutatott a csoportok között. Az Mann-Whitney próbák ugyanúgy szignifikáns különbséget mutattak a kontrollcsoporthoz képest mind a pozitívan ($U=369,500$; $p=0,037$), mind a negatívan előhangolt csoportban ($U=211,500$; $p=0,013$), mint az önértékelés esetén.

Ezek alapján elmondhatjuk, hogy mind az önértékelés, mind az énhatékonyság szignifikánsan magasabb volt a kontrollcsoporthoz képest mind a pozitívan, mind a negatívan előhangolt csoportban.

7. MEGVITATÁS

A saját nemzet és az ellenfél megítélésének a kollektív önértékeléssel való kapcsolatáról szóló hipotézisek közül az előbbi bizonyult egyértelműen igaznak. A magyar nemzet megítélése és a kollektív önértékelés mindhárom csoportban legalább tendenciaszerűen együtt járt, azaz minél büszkébb volt valaki saját magyarságára a mérkőzésrészlet megnézése előtt, annál pozitívabban ítélte meg a saját nemzetét az előhangolás után is. Ez megfelel számos korábbi kutatás eredményének (Cremer és Oosterwegel, 2000, Huston és Andreopolou, 2003). Szintén tendenciaszerű korrelációt találtam mind a pozitívan, mind a negatívan előhangolt csoportban a kollektív önértékelés és az ellenfél megítélése között, azaz minél inkább szégyellte valaki saját magyarságát, annál negatívabban ítélte meg az ellenfelet is, ami szintén megfelel a szakirodalomnak (Branscombe és Wann, 1994).

Érdemesnek tartom kiemelni, hogy az eredmények szerint nem az ellenfél csapatok megítélésével volt a legerősebb a kollektív önértékelés kapcsolata, hanem a szerb nemzet megítélésével. A szerbek értékelése minden csoportban együttjárást mutatott a kollektív önértékeléssel. Ez a korreláció két csoportban is a legerősebb volt, a harmadikban pedig teljesen megegyezett az ellenfél csapat értékelésénél tapasztalhatóval. Korábbi kutatásokban (Branscombe és Wann, 1994; Long et al., 1994) azt találták, hogy az alacsonyabb kollektív önértékelés akkor vezetett a külső csoport kedvezőtlenebb megítéléséhez, ha az valamilyen szempont szerint releváns összehasonlítási alapot nyújtott a saját csoport megítéléséhez. Huston és Andreopolou (2003) kísérletükben rosszul választották meg az összehasonlítás dimenzióját és feltehetőleg ezért nem találtak különbséget a külső csoportok megítélésében. Ezek alapján úgy gondolom, hogy bár a konkrét kontextusban, a sport dimenziójában az ellenfelek is

megfelelő összehasonlítási bázist nyújtottak a nézőknek (ami a tendenciaszerű együttjárásokon tükröződik), a legfontosabb összehasonlítási csoport mégis a szerb volt számukra. Ennek többféle magyarázata lehetséges. Amennyiben a sport kontextusán belül értékeljük a jelenséget, okozhatta az, hogy a két csapat képességei és teljesítménye nagyjából megegyeznek. A magyar a negyedik, a szerb az ötödik helyet foglalja el a világranglistán, míg a többi, a kísérletben megítélt nemzet tőlük távolabb helyezkedik el. Amennyiben nem ragaszkodunk a sporttal kapcsolatos magyarázathoz, feltételezhetjük, hogy a közös történelmi múlt és egyéb tényezők is hatással lehettek erre az eredményre. Ennek eldöntéséhez azonban további kutatásra lenne szükség.

A magyarságkép javulását feltételező hipotézis részben bizonyult igaznak. A pozitív előhangolású csoport egyik fele valóban szignifikánsan kedvezőbben ítélte meg a magyarokat a kontrollcsoportnál, mégpedig azok, akiknek a manipuláció előtt kitöltött kérdőív eredménye szerint alacsony volt a személyes kollektív önértékelésük. Tehát azoknál javult elsősorban a magyarságkép, akik a filmrészlet megtekintése előtt egyfajta szégyenérzéssel álltak saját magyarságukhoz. Azt, hogy a magas személyes kollektív önértékelésű csoportban nem találtam szignifikáns változást, a platóhatásnak tudható be, úgy gondolom, hogy akik eleve büszkeséggel tekintettek saját magyarságukra, azoknak nem javult számottevően a nemzetről alkotott képük.

Azt a feltételezést, hogy a vereség a magyarságkép romlását okozza, nem sikerült igazolni, nem kaptam szignifikáns különbséget a kontrollcsoport és a negatívan előhangolt csoport között. Ebben talán közrejátszhatott a negatívan előhangolt csoportban a lányok nemi főlénye, a 22 főből mindössze 4-en voltak fiúk. Az egész mintát vizsgálva pedig szignifikáns különbséget kaptam a magyarság megítélésében a nemek között, a lányok pozitívabban értékelték saját nemzetüket. (8. melléklet) Emellett a szakirodalom is azt támasztja alá, hogy a győzelem sokkal nagyobb hatással van például a nemzeti identitásra, mint a vereség (Dóczi, 2011). A magyarok győzelmeivel kapcsolatban a reprezentatív minta 85%-a állította, hogy büszkeséggel töltik el, míg a vereségek csak 39%-nak okoztak csalódottságot.

Azt, a feltételezést, hogy a győzelem fokozza a saját csoporttal, adott esetben a magyarsággal való azonosulást, nem sikerült igazolni. Bár alacsonyabb volt az elhatárolódás átlaga a pozitívan előhangolt csoportban ($m=13,57$), mint a kontrollcsoportban ($m=13,81$), a különbség nem volt szignifikáns. Ez ellentmond a korábbi hasonló kutatások eredményeinek, de fontosnak tartom megemlíteni, hogy a legtöbb kutatásban, amikor egy sportmérkőzés levetítését választották előhangolásként (Hirt, 1992; Bernache-Assollant et al., 2010), vagy az egész meccset levetítették, vagy viszonylag hosszú részleteket vetítettek a meccs elejéből,

közepéből és végéből. Erre nekem sajnos nem volt lehetőségem, mivel csak egy tanórát kaptam minden osztályban a kísérlet elvégzésére, amit egy rövid filmrészlet megnézése, a tesztek kitöltése és a lezáró beszélgetés teljesen kitöltött. Lehetséges, hogy egy hosszabb filmrészlet megnézése fokozottabb azonosulást tudott volna kiváltani.

A vesztes csapattól való eltávolodást viszont sikerült igazolni a negatívan előhangolt csoportban, elsősorban azoknál, akiknél a manipuláció előtt magas személyes kollektív önértékelést mértem, bár a teljes negatívan előhangolt csoport és a kontrollcsoport között is tendenciaszintű különbséget sikerült kimutatni az elhatárolódásban. A magas személyes kollektív önértékelésűek esetén viszont ez egyértelműen, szignifikánsan magasabb volt. Tehát azok határolódtak el jobban, akik a vereség megnézése előtt büszkeséggel viseltettek saját magyarságuk iránt. Ez gyakorlatilag rímel a magyarságkép változásával kapcsolatban kapott eredményekre. Az, hogy az alacsony személyes kollektív önértékelésű csoportban a különbség nem volt szignifikáns, valószínűleg szintén egyfajta platóhatásnak tudható be.

Az énkép változásával kapcsolatos hipotézisek a pozitívan előhangolt csoportban tökéletesen igazolódtak, mind az önértékelés, mind az énhatékonyság szignifikánsan magasabb volt, mint a kontrollcsoportban. Ez megfelel a szakirodalomban leírtaknak, a magyar csoport jó szereplése valószínűleg asszimilációs hatás révén okozta a nézők önértékelésének növekedését (Brewer és Weber, 1994); és Hirt 1992-es kutatásához hasonlóan nőtt a győztes mérkőzést végignézők énhatékonysága.

A negatív előhangolású csoportban viszont éppen a hipotézisekkel ellentétesek, mind az önértékelés, mind az énhatékonyság szignifikánsan magasabb volt ebben a csoportban is, mint a kontrollcsoportban. Ez feltehetőleg az énvédő stratégiák működésének tudható be. Korábban is előfordult (Cialdini és Richardson, 1980), hogy egy önértékelést vizsgáló kísérletben a negatívan előhangolt csoport szignifikánsan magasabb értéket produkált a kontrollcsoportéhoz képest, amit a szerzők énvédő stratégiák működésének tulajdonítottak. Ebben az esetben az énvédelemmel kapcsolatban a CORF-effektust lehet kiemelni, amivel kapcsolatban Byzman és Yizon (2002) azt találták, hogy jelentősen lecsökkentette a győztes és a vesztes meccset végignézők közti önértékelésbeli különbséget. Mivel ők kutatásukban nem használtak kontrollcsoportot, nem tudhatjuk, hogy ez a negatívan előhangoltaknál emelkedést jelentett-e. Ezen kívül úgy gondolom, hogy az eredményt a csoportközi összehasonlítás folyamataival is lehet magyarázni. Ha az elhatárolódás olyan szintű volt, hogy a játékosokat a nézők már nem a saját csoport tagjaiként kategorizálták, akkor az asszimilációs hatás helyett kontraszthatás állhatott elő, ami rossz teljesítmény esetén okozhatta az énkép javulását. Ezt a magyarázatot támaszthatja alá, hogy a negatívan előhangolt csoporton belül azoknak, akik jobban

elhatárolódtak, tendenciaszerűen magasabb volt az önértékelése. Ezt a kutatás azonban nem bizonyítja egyértelműen, ehhez további vizsgálatokra lenne szükség.

8. KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatás eredménye szerint tehát a sporteredmények egyértelműen hatást gyakorolnak a nézők magyarságképre, az ellenfélről alkotott képre és az énképre. Mivel a kísérletben gimnazisták vettek részt, nem következtethetünk belőle az egész populációra, de bizonyos eredményeket érdemes kiemelni. Akik büszkék voltak saját magyarságukra, azok a mérkőzés eredményétől függetlenül kedvezőbben ítélték meg a nemzetet, mint akik szégyelltek. Az utóbbiak pedig más nemzeteket is kedvezőtlenebbül ítélték meg, főleg az ellenfél nemzetet és a szerb nemzetet.

A győztes meccs után a nézőkre inkább a magyarságkép javulása, a vereség után a magyar nemzettől való elhatárolódás volt jellemző. Előbbi főleg azok körében, akik a mérkőzés előtt szégyent éreztek saját nemzeti hovatartozásukkal kapcsolatban, utóbbi azok körében, akik büszkeséget. Mind a győztes, mind a vesztes meccs után a nézők önértékelése és énhatékonysága javult a kontrollcsoporthoz viszonyítva, a vereséget végignézők esetében feltehetőleg különböző énvédő stratégiák, elsősorban a CORF működésének hatására.

A pilot vizsgálattal összevetve valószínűnek tűnik, hogy van alapja annak a feltételezésnek, hogy a megfigyelt hatások bizonyos sportágakban némiképpen eltérőek lehetnek, hiszen a magyarság megítélése eltérő mintázatot vett fel a csoportok között attól függően, hogy milyen sportág mérkőzése jelentette az előhangolást. A vízilabdával való előhangolás esetén a teljes mintára igaz volt, hogy a pozitívan előhangolt csoport szignifikánsan pozitívabban ítélte meg a magyarokat a kontrollcsoporthoz képest, míg a kézilabdás előhangolásnál csak az eredetileg alacsony kollektív önértékelésűeknél sikerült kimutatni ezt a különbséget. Ez alapján úgy gondolom, hogy érdemes lenne további kutatásokat végezni ebben a témában, akár többféle sportág bevonásával.

Ezenkívül mindenképpen fontosnak tartanám a kísérlet megismétlését, akár nagyobb mintán, az eredmények megerősítésének érdekében. A jelen kísérletben használnál hosszabb mérkőzésrészletek lejátszása talán növelné a vizsgált hatások nagyságát. Ezen kívül úgy gondolom, érdemes lenne az érzelmek szerepét bevonni a kutatásba. Korábbi sporttal kapcsolatos vizsgálatokban az érzelmeket meghatározó tényezőkként azonosították (Byzman és Yinon, 2002; Wann et al., 1994). Lehetséges, a nézők érzelmeiben különbség mutatkozna a pozitívan és negatívan előhangolt csoport között, még akkor is, ha a nézők énképe mindkét

csoportban javul. Ezáltal közelebb kerülhetnénk a vesztes mérkőzésre adott reakciók jobb megértéséhez.

Az eredmények akár gyakorlati jelentőséggel is bírhatnak, hiszen az egyének társadalmi identitása nem csak a nemzetiségük, hanem rengeteg egyéb csoporthoz való tartózás által alakul. A fentieknek alapján a különböző sportcsapatok kialakításának és támogatásának egy iskolai- vagy munkahelyi közösség formálásában, az azonosulás és a jobb csoportsztereotípiák kialakításában is jelentősége lehet.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Abrams, D., Hogg, M.A. (1988) Comments on the motivational status of self-esteem in social identity and intergroup discrimination. *European Journal of Social Psychology*, 18. (4) 317–334.
- Allison L, Monnington T (2002) Sport, prestige and international relations. *Government and Opposition*, 37(1), 106–34.
- Archetti, E. (1995) In Search of National Identity: Argentinian Football and Europe in J. A. Mangan (ed.). *Tribal Identities: Nationalism, Europe, Sport*. London: Frank Cass, 201–219.
- Az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása című, az Egészségügyi Világszervezettel együttműködésben zajló nemzetközi kutatás 2010. évi felméréséről készült nemzeti jelentés. (2011). In Á. Németh & A. Költő (Eds.), *Serdülőkorú fiatalok egészsége és életmódja*. Budapest: Országos Gyermkegészségügyi Intézet.
- Bandura, A. (1977) Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191–215.
- Bandura, A. (1986) *Social foundation of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Barber, H. (1998) Examining gender differences in sources and levels of perceived competence in interscholastic coaches. *The Sport Psychologist*, 12, 237–252.
- Bernache-Assollant, I., Laurin, R., Bouchet, P., Bodet, G., Lacassagne, M-F. (2010) Refining the relationship between ingroup identification and identity management strategies in the sport context: The moderating role of gender and the mediating role of negative mood. *Group Processes and Intergroup Relations*, 13, 639–652.
- Bernhardt, P.C, Dabbs, J. M., Fielden, J. A., Lutter, C. D. (1998) Testosterone changes during vicarious experiences of winning and losing among fans at sporting events. *Psychology and Behaviours*, 18, 263–268.
- Bradley, J. M. (2003) Images of Scottishness and otherness in international football. *Social Identities*, 9(1), 7–23.
- Branscombe, N.R., Wann, D.L. (1994). Collective self-esteem consequences of outgroup derogation when a valued social identity is on trial. *European Journal of Social Psychology*, 24, 641–657.

- Brewer, M.B., Kramer, R.M. (1985) The psychology of intergroup attitudes and behavior. *Annual Review of Psychology*, 36, 219-243.
- Brewer, M.B. (1991) The social self: On being the same and different at the same time. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17, 475-482.
- Brewer, M. B., Weber, J. G. (1999) A személyközi, illetve csoportközi társas összehasonlítás önértékelésre gyakorolt hatásai. In Gy. Hunyady, D. L. Hamilton & N. L. Lan Anh (Eds.), *A csoportok percepciója* (pp. 470-486). Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Byzman, A., Yinon, Y. (2002) Engaging in distancing tactics among sports fans: Effects on self-esteem and emotional responses. *The Journal of Social Psychology*, 142, 381–392.
- Chase, M. A., Hayashi, S., Feltz, D. L. (1999) Sources of coaching efficacy: The coaches' perspectives. Unpublished manuscript, Michigan State University.
- Chase, M. A., Lirgg, C. D., Feltz, D. F. (1997). Do coaches' efficacy expectations for their teams predict team performance? *The Sport Psychologist*, 11, 8-23.
- Cialdini, R. B., Borden, R. J., Thorne, A., Walker, M. R., Freeman, S., Sloan, L. R. (1976) Basking in reflected glory: Three (football) field studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34, 366–375.
- Cialdini, R. B., Richardson, K. D. (1980). Two indirect tactics of image management: Basking and blasting. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 406–415.
- Cremer, D., Van Vugt, M., Sharp, J. (1999) Effect of collective self-esteem on ingroup evaluations. *Journal of Social Psychology*, 139(4), 530-532
- Crocker, J., Luhtanen, R. (1990) Collective self-esteem and ingroup bias. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 60-67.
- Csepeli, Gy., Örkény, A., & Székely, M. (2001) A magyarok a magyarokról. In Gy. Hunyady & N. L. Lan Anh (Eds.), *Sztereotípiakutatás. Hagyományok és irányok* (pp. 409-417). Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- De Cramer, D., Oosterwegel, A. (1999): Collective self-esteem, personal self-esteem, and collective efficacy in in-group and outgroup evaluations. *Current Psychology*, 18. (4). 326–339
- Dóczi T. (2011) Gold Fever(?) Sport and national identity – the Hungarian case. *International Review for the Sociology of Sport*, 47(2) 165–182
- Ellemers, N. (1993). The influence of socio-structural variables on identity management strategies. In W. Stroebe & M. Hewstone (Eds.), *European review of social psychology* (Vol. 4, pp. 27–57). Chichester, UK: Wiley

- Evans, M.D.R., Kelley J. (2002) National pride in the developed world: Survey data from 24 nations. *International Journal of Public Opinion Research*, 14(3), 303–38.
- Festinger, L. (1954) A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7, 117–140.
- Fulton, G., Bairner, A. (2007) Sport, Space and National Identity in Ireland: the GAA, Croke Park and Rule 42, *Space and Polity*, 11(1), 55-74
- Gallup Hungary (2002) Candidate Countries Barometer 2002. First Results. <http://www.gallup.hu/Gallup/orszagkep/020326.htm> (2013. május 22.)
- George, T. R., Feltz, D. L., Chase, M. A. (1992) The effects of model similarity on self-efficacy and muscular endurance: A second look. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 14, 237-248.
- Hirt, E. R., Zillmann, D., Erickson, G. A., Kennedy, C. (1992) Cost and benefits of allegiance: Changes in fans' self-ascribed competencies after team victory versus defeat. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 724–738.
- Hogg, M.A. and Sunderland, J. (1991) Self-esteem and intergroup discrimination in the minimal group paradigm. *British Journal of Social Psychology*, 30, 321-327.
- Houston, D. M., Andreopolou, A. (2003): Tests of both corollaries of social identity theory's self-esteem hypothesis in real group settings. *British Journal of Social Psychology*, 42. (3). 357–370.
- Hunyady, Gy. (1996) A nemzeti kategóriák kognitív területe II.: Nemzeti sztereotípiák *Sztereotípiák a változó közgondolkodásban* (pp. 107-177). Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Johnson, D. D., McDermott, R., Barrett, E. S., Cowden, J., Wrangham, R., McIntyre, M. H., Rosen, P. S. (2006) Overconfidence in wargames: Experimental evidence on expectations, aggression, gender, and testosterone. *Proceedings of the Royal Society: Biological Sciences*, 273. (pp. 2513–2520)
- Kiss, P. (2003) Hungarians about their Nation, Others, and Europe: Popular Views in Public. Project Report. <http://www.eui.eu/RSCAS/Research/EURONAT/Projectsdetail.htm#4>. (2013. május 22.)
- Kiss, P. (2009) Az önértékelés, elégedettség és identitás személyes és társadalmi vetületei In Kiss P. (szerk.) *Emberi kapcsolatok és társadalmi nézetek kérdív skáláinak megbízhatósági és érvényességi vizsgálata*. Eötvös Kiadó, Budapest
- Kiss, P. (2013) Büszkeség, önértékelés és elköteleződés: egy irányba mutatnak a csoportközi viselkedés alapvető erői? In M. Fülöp & É. Szabó (Eds.), *A pszichológia mint társadalomtudomány. A 70 éves Hunyady György tiszteletére* (pp. 353-370). Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.

- Lechner, F.J. (2007a) Redefining national identity: Dutch evidence on global patterns. *International Journal of Comparative Sociology*, 48(4), 355–68.
- Lechner, F.J. (2007b) Imagined communities in the global game: Soccer and the development of Dutch national identity. *Global Networks*, 7(2), 215–29.
- Lemyre, L., Smith, P.M. (1985) Intergroup discrimination and self-esteem in the minimal group paradigm. *Journal of Personality and Social Psychology*. 49, 660-670.
- Long, K.M., Spears, R. (1997) The self-esteem hypothesis revised: Differentiation and the disaffected. In R. Spears, P.J. takes, N. Ellemers and S.A. Haslam (Eds.), *The Social Psychology of Stereotyping and Group Life* (pp. 296-317). Oxford, UK and Cambridge, MA: Blackwell.
- Luhtanen, R. Crocker, J. (1991) Self-esteem and intergroup comparisons: Toward a theory of collective self-esteem. In J. Suls and T.A. Wills (Eds.), *Social comparison: Contemporary theory and research*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Luhtanen, R., Crocker, J. (1992) A Collective Self-Esteem Scale: Self-Evaluation of One's Social Identity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 302-318.
- Luszczynksa, A., Scholz, U., Schwarzer, R. (2005) The general self-efficacy scale: Multicultural validation studies. *The Journal of Psychology*. 139(5), 439-457.
- Maddux, J.E. (2002). Self-Efficacy : The Power of Believing You Can. In C. R. Snyder, & S. J. Lopez (Eds.). *Handbook of Positive Psychology*. New York: Oxford University Press, pp. 277-287.
- Matera, C., Giannini, M., Blanco, A., Smith, P.B. (2005) Autostereotyping and national identity in the Spanish context. *Interam. J. Psychol.* 39 (1), 83-92.
- Moritz, S. E., Feltz, D. L., Mack, D., Fährbach, K. (2000). The relation of self-efficacy measures to sport performance: A meta-analytic review. *Research Quarterly for Exercise and Sport*. 71 (3) 280-294.
- Mullen, B. (1991) Group composition, salience, and cognitive representations: the phenomenology of being in a group. *Journal of Experimental Social Psychology*, 27, 297-323.
- Nigbur, D., Cinnirella, M. (2006) National identification, type and specificity of comparison and their effects on descriptions of national character. *European Journal of Social Psychology*, 37, 672–691.
- Oakes, P.J., Haslam, S.A., Turner J.C. (1994) Cognition and the Group: Social Identity and Self-Categorization. *Stereotyping and Social Reality*. Ch.4. Blackwell, Oxford, 80-103.

- Oakes, P.J. and Turner, J.C. (1980). Social categorization and intergroup behaviour: Does minimal intergroup discrimination make social identity more positive? *European Journal of Social Psychology*, 10, 259-301.
- Paskevich, D. M. (1995) Conceptual and measurement factors of collective efficacy in its relationship to cohesion and performance outcome. Nem publikált doktori disszertáció. University of Waterloo.
- Platow, M.J., Harley, K., Hunter, J.A., Harming, P, Shave, S., O'Connell, A. (1997) Interpreting in-group favouring allocations in the minimal group paradigm. *British Journal of Social Psychology*, 36, 107-117.
- Rubin, M., Hewstone, M. (1998) Social identity theory's self-esteem hypothesis: A review and some suggestions for clarification. *Personality and Social Psychology Review*, 2, 40-62.
- Ruttenberg, J., Zea, M.C., Sigelman, C.K. (1996) Collective identity and intergroup prejudice among Jewish and Arab students in the United States. *Journal of Social Psychology*, 136, 209-220.
- Smith T.W., Kim S. (2006) National pride in comparative perspective: 1995/96 and 2003/04. *International Journal of Public Opinion Research*, 18(1), 127–36.
- Smith, H.J., Tyler, T.R. (1997) Choosing the right pond: The impact of group membership on self-esteem and group-oriented behavior. *Journal of Experimental Social Psychology*, 33, 146-170.
- Scholz, U., Gutiérrez-Doña, B., Sud, S., & Schwarzer, R. (2002). Is general self-efficacy a universal construct? Psychometric findings from 25 countries. *European Journal of Psychological Assessment*, 18, 242-251
- Schwarzer, R., Jerusalem, M. (1995) Generalized Self-Efficacy Scale. In J. Weinman, S. Wright, & M. Johnston (Eds.), *Measures in health psychology: A user's portfolio. Causal and control beliefs* (pp. 35–37). Windsor, England: NFER-NELSON.
- Sherer, M., Maddux, J. E., Mercandante, B., Prentice-Dunn, S., Jacobs, B., Rogers, R. W. (1982) *The Self-Efficacy Scale: Construction and validation*. *Psychological Reports*, 51, 663–671.
- Snyder, C. R., Lassegard, M., Ford, C. E. (1986) Distancing after group success and failure: basking in reflected glory and cutting off reflected failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 382–388.
- Spink, K.S. (1990) Group cohesion and collective efficacy of volleyball teams. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 12, 301-311.

- Suay, F., Salvador, A., González-Bono, E., Sanchis, C., Martínez, M., Martínez-Sanchis, S., Simón, W.M., Montoro, J.B. (1999) Effects of competition and its outcome on serum testosterone, cortisol and prolactin. *Psychoneuroendocrinology* 24 (5): 551-66.
- Tajfel, H. (1978) Social categorization, social identity and social comparison. In: Tajfel, H. (ed.) *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations*. Academic Press, London
- Tajfel, H., Turner, J. C. (1979) An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin, S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33–47). Monterey, CA: Brooks/Cole
- Tajfel, H., Turner, J.C. (1986) The social identity theory of intergroup behaviour. In S. Worchel and W. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations* (pp. 7-24). Chicago: Nelson-Hall.
- Tesser, A. (1988) Toward a self-evaluation maintenance model of social behavior. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology*, Vol 21, (pp. 181-227). New York: Academic Press.
- Turner, J.C., Hogg, M.A., Oakes, P.J., Reicher, S. D., Wetherell, M.S. (1987) *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford: Blackwell.
- Tzanelli, R. (2006) Impossible is a fact: Greek nationalism and international recognition in Euro 2004. *Media, Culture and Society*, 28(4), 483-503.
- Vargha András (2008) *Matematikai statisztika pszichológiai, nyelvészeti és biológiai alkalmazásokkal*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó
- Wann, D. L., Hamlet, M. A., Wilson, T. M., & Hodges, J. A. (1995) Basking in reflected glory, cutting off reflected failure, and cutting off future failure: The importance of group identification. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 25, 377-388.
- Watson, C. B., Chemers, M. M. (1998) The rise of shared perceptions: A multilevel analysis of collective efficacy. *Paper presented at the Organizational Behavior Division for the Academy of Management Meeting*, San Diego, CA.
- Wills, T. A. (1981) Downward comparison principles in social psychology. *Psychological Bulletin*, 90, 245–271

MELLÉKLETEK

1. melléklet: Az iskolavezető etikai beleegyező nyilatkozata
2. melléklet: A kísérlet résztvevőinek beleegyező nyilatkozata
3. melléklet: A pilot vizsgálatban alkalmazott kérdőív
4. melléklet: A fizikai aktivitást és kollektív önértékelést mérő kérdőív
5. melléklet: A saját nemzet, a külső nemzetek és az énkép értékelését mérő kérdőív
6. melléklet: Az énhatékonyságot és önértékelést mérő kérdőív
7. melléklet: A pilot vizsgálat statisztikai mutatói
8. melléklet: A mérőeszközök pszichometriai jellemzői és leíró statisztikái
9. melléklet: Az előfeltétel vizsgálatok és statisztikai próbák eredményei
10. melléklet: A korrelációs számítások eredményei

1. melléklet: Az iskolavezető etikai beleegyező nyilatkozata

BELEEGYEZŐ NYILATKOZAT

Alulírott, a Teleki Blanka Gimnázium és Általános iskola igazgatója hozzájárulok, hogy iskolám tanulói az ELTE pszichológia szakos diákja, Bella Dorina által tervezett kutatásban 2010. hó napján részt vegyenek.

Kijelentem, hogy a kutatás céljáról és jellegéről annak megkezdése előtt kielégítő tájékoztatást kaptam.

A vizsgálatokhoz való hozzájárulásomért anyagi ellenszolgáltatást nem kaptam, és nem kérek.

Tudomásul veszem, hogy az iskola tanulóinak azonosítására alkalmas személyi adatok a kutatás során nem kerülnek rögzítésre.

Fenntartom a jogot arra, hogy a vizsgálat során bármelyik tanuló annak folytatásától bármikor elállhasson. Ilyen esetben a róla addig felvett adatokat törölni kell.

Tudomásul veszem, hogy a vizsgálati adatok kutatási, és nem diagnosztikai célokat szolgálnak, ilyen jellegű szakvéleményre a vizsgálatok elvégzését követően igényt nem tartok.

Kijelentem, hogy a vizsgálatról, annak céljáról, és egyéb tudomásomra jutott információkról más személyeknek tájékoztatást nem adok, és arra törekszem, hogy lehetőleg az iskola tanulói se adjanak.

Székesfehérvár, 20 hó nap

.....
Iskolavezető aláírása

2. melléklet: A kísérlet résztvevőinek beleegyező nyilatkozata

Tájékoztató nyilatkozat

Tisztelt Hölgyem/Uram!

Ön egy tudományos kutatásban vesz részt, amelynek vezetője Bella Dorina, az Eötvös Loránd Tudományegyetem pszichológia szakos hallgatója. A vizsgálat lebonyolítását pszichológus hallgatók végzik.

A vizsgálat célja

A kutatás során a középiskolásoknak a sporttal kapcsolatos attitűdjét és az önképét vizsgáljuk, és pszichológiai tesztekkel vesszük fel.

A vizsgálat menete

A vizsgálat során egy kérdőív kitöltését egy rövid filmrészlet levetítése követi majd. Ezután újabb, a filmmel kapcsolatos kérdőívek kitöltése következik.

Adatkezelés, részvétel

Szigorúan bizalmasan kezelünk minden olyan információt, amit a kutatás keretén belül gyűjtünk össze. A kutatás során nyert adatokat kóddal ellátva biztonságos számítógépen, a válaszlapokat elzárt szekrényben őrizzük. Az adatokat név nélkül vesszük fel, így a személyazonosság nem megállapítható.

A kutatásban való részvétel teljesen önkéntes. A vizsgálatot bármikor indoklás nélkül megszakíthatja, vagy a kérdések megválaszolását megtagadhatja. A vizsgálatban történt részvételt anyagilag nem honoráljuk.

Eredmény: a vizsgálat eredményéről orvosi jellegű zárójelentés, laborlelet nem készül. A vizsgálat során találtokról természetesen a kívánságnak megfelelően szóbeli tájékoztatást adunk.

Kérjük, amennyiben egyetért a fenti feltételekkel, és hozzájárul a kutatásban való részvételhez, ezt aláírásával igazolja. Együttműködését előre is köszönjük!

A kutatásban való részvételem körülményeiről részletes tájékoztatást kaptam, a feltételekkel egyetértek.

Kelt: 20 év hó nap

a személy aláírása

3. melléklet: A pilot vizsgálatban alkalmazott kérdőív

Kedves Válaszadó!

Az alábbi kérdőívvel a középiskolásoknak a sporttal való kapcsolatáról szeretnék többet megtudni. Az adatok felvétele egy műhelymunka részét képezi, amit az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai karán pszichológia szakosként írok. A kérdőívek kitöltése név nélkül történik, csak jelégét kell megadnod. Nagyon szépen köszönöm a segítségedet!

Bella Dorina

Kérlek jellemezd az alábbi nemzeteket is a megadott tulajdonságok mentén!

SZERBEK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes
Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt
Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos
Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias
Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes
Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas
Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos
Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú
Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

NÉMETEK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes
Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt
Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos
Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias
Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes
Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas
Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos
Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú
Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

AMERIKAIK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes
Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt
Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos
Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias
Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes
Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas
Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos
Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú
Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

OLASZOK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes
Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt
Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos
Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias
Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes
Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas
Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos
Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú
Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

MAGYAROK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes

Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt

Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos

Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias

Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes

Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas

Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos

Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú

Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

SPANYOLOK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes

Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt

Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos

Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias

Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes

Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas

Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos

Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú

Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

Kérlek, jelöld be a rád leginkább igaz feleletet!

Az 1-es azt jelenti, hogy valami *Egyáltalán nem jellemző* rád, a 2-es, hogy *Alig jellemző*. A 3-as, hogy *Jellemző*, a 4-es pedig, hogy *Nagyon jellemző*.

	1	2	3	4
Mindig sikerül megoldanom a problémákat, ha nagyon akarom.				
Ha valaki szembeszegül velem, megtalálom a módját, hogy elérjem, amit szeretnék.				
Nem esik nehezemre, hogy kitartsak szándékaim mellett és elérjem céljaimat.				
Ötletességemnek köszönhetően tudom, hogyan kezeljem a váratlan helyzeteket.				
Biztos vagyok benne, hogy jól tudok boldogulni a váratlan helyzetekben.				
Megfelelő erőfeszítéssel majdnem minden problémára találok megoldást.				
Meg tudom őrizni a nyugalmamat a nehézségekkel szemben, mert támaszkodni tudok megoldóképességemre.				
Ha szembekerülök egy problémával, általában több ötletem támad a megoldására				
Ha sarokba szorítanak, rendszerint kitalálom, mitévő legyek.				
Bármilyen történik, általában tudom kezelni a helyzetet.				

4. melléklet: A fizikai aktivitást és kollektív önértékelést mérő kérdőív

Jelige: _____

Kedves Válaszadó!

Az alábbi kérdőívvel a középiskolásoknak a sporttal való kapcsolatáról szeretnék többet megtudni. Az adatok felvétele egy műhelymunka részét képezi, amit az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai karán pszichológia szakosként írok. A kérdőívek kitöltése név nélkül történik, csak jeligét kell megadnod. Nagyon szépen köszönöm a segítségedet!

Bella Dorina

Hány éves vagy? _____

Nemed: ☐ férfi ☐ nő

Állampolgárságod: _____

1. Gondolj az elmúlt 7 napra, és próbáld meg összeszámolni, hogy hány olyan napod volt, amikor legalább 60 percet kiadósan mozogtál? *(Ha pl. egy napon délelőtt is és délután is mozogtál 30–30 percet, akkor az egy napon 60 percnak számít.)*

☐ 0 nap ☐ 1 nap ☐ 2 nap ☐ 3 nap ☐ 4 nap ☐ 5 nap ☐ 6 nap ☐ 7 nap

2. Iskolai tanórákon kívül milyen gyakran végzel olyan kiadós mozgást a szabadidődben, amitől kifulladás, megizzadsz?

☐ Naponta

☐ Havonta

☐ Hetente 4-6 alkalommal

☐ Ritkábban, mint havonta

☐ Hetente 2-3 alkalommal

☐ Soha

☐ Hetente 1 alkalommal

3. Iskolai tanórákon kívül hetente hány órát mozogsz a szabadidődben úgy, hogy kifulladás, megizzadsz?

☐ Semmit

☐ Kb 2-3 órát

☐ Kb. fél órát

☐ Kb 4-6 órát

☐ Kb. 1 órát

☐ Kb 7 órát vagy többet

4. Sportolsz-e valamit aktívan (edzésre jársz legalább hetente 1x)? ☐ igen ☐ nem

Ha igen, akkor mit? _____

5. Van-e olyan sportág, amiben szurkolónak mondanád magad (rendszeresen szurkolsz egy sportolónak vagy csapatnak)? ☐ igen ☐ nem

Ha igen, melyik ez a sportág? _____

Ha igen, ki(k) az(ok), akiknek szurkolsz? _____

6. Van-e olyan sportesemény, amit rendszeresen megnézel? ☐ igen ☐ nem

Ha igen, melyik? _____

7. Van-e olyan nemzet, melyiknek rendszeresen szurkolsz? ☐ igen ☐ nem

Ha igen, melyik? _____

8. Az alábbi sportágak közül melyik szimpatikus számodra?

☐ labdarúgás ☐ vízilabda ☐ atlétika ☐ tenisz ☐ öttusa ☐ kézilabda ☐ jégkorong ☐ birkózás

☐ cselgáncs ☐ kosárlabda ☐ kajak-kenu ☐ úszás ☐ asztalitenisz ☐ forma-1 ☐ röplabda

9. Kérlek, jelöld meg, hogy mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal. Az iskolai osztályzatokhoz hasonlóan 1-5 között értékelj az adott állítást. Ha nem tudod vagy nem akarsz megadni a válaszd, akkor jelöld be az NT vagy az NV oszlopot, ami a "Nem tudom" vagy "Nem válaszolok" rövidítése. Minden tételre választ kell adni a kérdőív folytatásához. Ne feledd, nincsenek jó vagy rossz válaszok.

	1	2	3	4	5	NT	NV
Büszke vagyok arra, hogy magyar vagyok.							
Mások általában tisztelik a magyarokat.							
Gyakran szégyellem, hogy magyar vagyok.							
Az, hogy magyar vagyok fontos meghatározója annak, hogy ki vagyok.							
Nem hiszem, hogy sokat tudok adni a magyarságnak.							
Az, hogy magyar vagyok, kevésbé befolyásolja, hogy mit tartok magamról.							
Úgy érzem, hogy értékes tagja vagyok a magyarságnak.							
Az hogy magyar vagyok, sokat elmond rólam.							
Mások általában nem tartják nagyra a magyarokat.							
Jó magyarnak lenni.							
A magyarokat más nemzetiségűek általában vesztessnek tartják							
Magyarként segítenünk kell egymásnak.							

5. melléklet: A saját nemzet, a külső nemzetek és az énkép értékelését mérő kérdőív

1. Kérlek írd le pár sorban, mit éreztél, miközben a filmet néztél!

.....
.....
.....
.....

2. Láttad már korábban ezt a meccset? ☐ igen ☐ nem

Szurkoltál valamelyik csapatnak a meccs alatt? ☐ igen ☐ nem

Ha igen, melyiknek? _____

3. Kérlek írd le az első négy szót, ami a magyar sportról eszedbe jut! A szó melletti kis négyzetbe írd egy + jelet, ha pozitívnak és egy – jelet, ha negatívnak tartod ebben az összefüggésben!

_____ ☐

_____ ☐

_____ ☐

_____ ☐

Kérlek jellemezd magad az alábbi tulajdonságok mentén!

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes

Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt

Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos

Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias

Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes

Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas

Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos

Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú

Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

Kérlek jellemezd az alábbi nemzeteket is a megadott tulajdonságok mentén

MAGYAROK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes

Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt

Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos

Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias

Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes

Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas

Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos

Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú

Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

SZERBEK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes

Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt

Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos

Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias

Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes

Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas

Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos

Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú

Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

AMERIKAIAK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes
Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt
Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos
Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias
Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes
Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas
Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos
Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú
Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

NÉMETEK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes
Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt
Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos
Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias
Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes
Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas
Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos
Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú
Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

IZLANDIAK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes
Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt
Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos
Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias
Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes
Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas
Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos
Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú
Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

FRANCIÁK

Buta ☐☐☐☐☐☐☐ Értelmes
Műveletlen ☐☐☐☐☐☐☐ Művelt
Határozatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Öntudatos
Hazafiatlan ☐☐☐☐☐☐☐ Hazafias
Tisztességtelen ☐☐☐☐☐☐☐ Becsületes
Lusta ☐☐☐☐☐☐☐ Szorgalmas
Barátságtalan ☐☐☐☐☐☐☐ Barátságos
Humortalan ☐☐☐☐☐☐☐ Jó humorú
Népszerűtlen ☐☐☐☐☐☐☐ Népszerű

Köszönöm szépen a segítségedet!

6. melléklet: Az énhatékonytságot és önértékelést mérő kérdőív

Kérlek, jelöld be a rád leginkább igaz feleletet! Az 1-es azt jelenti, hogy valami *Egyáltalán nem jellemző* rád, a 2-es, hogy *Alig jellemző*. A 3-as, hogy *Jellemző*, a 4-es pedig, hogy *Nagyon jellemző*.

	1	2	3	4
Mindig sikerül megoldanom a problémákat, ha nagyon akarom.				
Ha valaki szembeszegül velem, megtalálom a módját, hogy elérjem, amit szeretnék.				
Nem esik nehezemre, hogy kitartsak szándékaim mellett és elérjem céljaimat.				
Ötletességemnek köszönhetően tudom, hogyan kezeljem a váratlan helyzeteket.				
Biztos vagyok benne, hogy jól tudok boldogulni a váratlan helyzetekben.				
Megfelelő erőfeszítéssel majdnem minden problémára találok megoldást.				
Meg tudom őrizni a nyugalمامat a nehézségekkel szemben, mert támaszkodni tudok megoldóképességemre.				
Ha szembekerülök egy problémával, általában több ötletem támad a megoldására				
Ha sarokba szorítanak, rendszerint kitalálom, mitévő legyek.				
Bármilyen történik, általában tudom kezelni a helyzetet.				

Arra kérlek, ítéld meg, hogy a következő állítások mennyire igazak Rád jelenleg! A 4-es azt jelenti, hogy *Teljesen igaz*, az 1-es, hogy *Egyáltalán nem*.

	1	2	3	4
Vagyok olyan értékes ember, mint mások.				
Sok jó tulajdonságom van.				
Azt gondolom, hogy egy nulla vagyok.				
Képes vagyok olyan jól csinálni a dolgokat, mint mások.				
Nem sok mindenre lehetek büszke.				
Jó véleménnyel vagyok magamról.				
Elégedett vagyok magammal.				
Bár több okom lenne, hogy becsüljem önmagam.				
Feleslegesnek érzem magam.				
Úgy érzem, hogy semmire se vagyok jó.				

Nagyon szépen köszönöm a segítségedet!

7. melléklet: A pilot vizsgálat statisztikai mutatói

1. táblázat. A pilot vizsgálatban alkalmazott mérőeszközök megbízhatóságát becsülő Cronbach-alfa mutatók, illetve a normalitásvizsgálatok és a csoportok összehasonlítása céljából elvégzett statisztikai próbák valószínűségi szintjei

Skálák	Tételek száma	Cronbach-alfa	Átlagok			A normalitás próba p értéke	Az egyszempontos független mintás varianciaanalízis p értéke	Az utóteszt p értéke*
			pozitívan előhangolt csoport	kontroll csoport	negatívan előhangolt csoport			
Magyar nemzet megítélése szemantikus differenciál skálán	9	0,871	4,9028	4,1914	4,2593	p.: 0,200 k.: 0,200 n.: 0,200	0,50	p.:0,047 n.: 0,963
Általános énhatékonyság kérdőív	10	0,817	3,1875	3,0889	2,8167	p.:0,200 k.:0,200 n.:0,200	0,61	p.:0,150 n.:0,763

*A kontroll csoporttal való összehasonlítás szignifikancia szintje

8. melléklet: A mérőeszközök pszichometriai jellemzői és leíró statisztikái

2. táblázat. A kutatásban alkalmazott mérőeszközök leíró statisztikái, a megbízhatóságukat becsülő Cronbach-alfa mutatók, illetve a nemeket összehasonlítása céljából statisztikai próbák valószínűségi szintjei

Skálák	Tételek száma	Cronbach-alfa	Fiúk		Lányok		A kétmintás t-próba vagy a Mann-Whitney próba p értéke
			Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	
Fizikai aktivitás kérdőív	3	0,835	3,45	1,284	2,54	1,088	0,001
Kollektív önértékelés kérdőív	12	0,805	3,11	0,687	3,35	0,396	0,177
Személyes kollektív önértékelés skála	3	0,860	3,85	1,108	4,07	0,756	0,679
Tagsági kollektív önértékelés skála	3	0,463	3,36	0,754	3,76	0,509	0,012
Nyilvános kollektív önértékelés skála	3	0,504	2,63	0,696	2,83	0,567	0,372
Azonosulási kollektív önértékelés skála	3	0,654	7,84	3,045	8,25	2,638	0,501
Magyar nemzet megítélése szemantikus differenciál skálán	9	0,849	4,15	0,962	4,52	0,748	0,035
Szerb nemzet megítélése szemantikus differenciál skálán	9	0,908	3,96	0,929	4,36	0,803	0,053
Amerikai nemzet megítélése szemantikus differenciál skálán	9	0,743	4,74	0,799	5,07	0,685	0,044
Izlandi nemzet megítélése szemantikus differenciál skálán	9	0,696	4,71	0,609	4,69	0,715	0,783
Német nemzet megítélése szemantikus differenciál skálán	9	0,796	5,34	0,698	5,24	0,725	0,494
Francia nemzet megítélése szemantikus differenciál skálán	9	0,800	4,70	0,841	5,05	0,686	0,051
Általános énhatékonyság kérdőív	10	0,795	3,02	0,524	3,11	0,369	0,377
Rosenberg önértékelés kérdőív	10	0,842	3,90	0,531	3,86	0,428	0,227

9. melléklet: Az előfeltétel vizsgálatok és statisztikai próbák eredményei

3. táblázat. A függő változók leíró átlagai és az előfeltételvizsgálatok szignifikanciaszintje a három csoportban, valamint a csoportokat összehasonlító statisztikai próbák eredményei

	Kollektív önértékelés	Magyarságkép	Elhatárolódás	Énhatékonyság	Önértékelés
Negatív csoport átlaga	3,328	4,378	15,716	3,227	3,986
Kontrollcsoport átlaga	3,207	4,229	13,813	2,941	3,703
Pozitív csoport átlaga	3,264	4,586	13,576	3,108	3,972
Negatív csoport normalitása	0,200	0,200	0,200	0,200	0,095
Kontrollcsoport normalitása	0,031	0,200	0,000	0,200	0,059
Pozitív csoport normalitása	0,114	0,168	0,200	0,040	0,012
Szóráshomogenitás	0,183	0,130	0,239	0,722	0,006
A három csoport különbségének p értéke	0,966	0,185	0,174	0,020	0,073
Pozitív csoport különbsége a kontrollcsoportéhoz képest	0,932	0,166	0,659	0,037	0,037
Negatív csoport különbsége a kontrollcsoportéhoz képest	0,826	0,993	0,870	0,130	0,050

10. melléklet: A korrelációs számítások eredményei

4. táblázat. A kollektív önértékelés együtjárása a magyar és a külső nemzetek értékelésével a három csoportban

		Amerikaia k megítélése	Németek megítélése	Franciák megítélése	Magyarok megítélése	Szerbek megítélése	Izlandiak megítélése
Negatívan	Korreláció értéke	0,297	0,403	0,390	0,637**	0,490*	0,298
előhangolt	Szignifikanciaszint	0,179	0,063	0,073	0,002	0,021	0,245
csoport							
Kontroll-	Korreláció értéke	0,277	0,262	0,494**	0,731**	0,701**	0,203
csoport	Szignifikanciaszint	0,125	0,148	0,004	0,000	0,000	0,300
	Korreláció értéke	-0,031	0,265	0,252	0,656**	0,333	0,339
Pozitívan	Szignifikanciaszint	0,863	0,136	0,157	0,000	0,058	0,062
előhangolt							
csoport							